

NEMZETI KULTURÁLIS  
HAVILAP

4. ÉVFOLYAM 2. SZÁM  
2009. Böjtelő hava



# ITTHON



0,66 EUR / 20,- Sk

ႠႠႠႠ





Ipolybalogon már rovásírással is köszöntik a község látogatóit.



### Ki volt Czine Mihály?

Egy huszadik századi magyar ember, akit nagy lelke és éles esze a magyar irodalomtörténet professzora tudományos címhez segített; s aki bár egyetemi katedrán oktatott, nevelt és tanított mindenfelé, ahol megfordult. Czine Mihály szálfatermetét és mosolyát jól az emlékezetükbe vésték mindazok a határon túli magyarok /is/, akiket előszeretettel látogatott, hogy hitelesen szólhasson irodalmunkról. Tette mindezt azonban az évtizedekben, melyekben minden lépését figyelték nálunk is, ahol „magánszorgalmú rendőr” kisebbségek sügták be az uralkodó párt illetékeseinek a széles mosolyú professzor újabb és újabb szereplését. Hírt adtak arról is, hogy az irodalomtörténész együtt énekelt a hallgatósággal, majd „zárt körben” folytatta felforgató tevékenységét. Ma már – évtizedekkel Czine tanár úr szereplései és évekkal halála után tárgyilagosan megállapítható: hasonló hatású, határon túli magyar közösségeket felkereső apostola nem volt a számunkra annyi megpróbáltatást hozó elmúlt évszázadnak. Egy alkalommal én is ott voltam erdélyi körútján és ámuldozhattam hatalmas tudásán, tájékozottságán. Sorolta a falvak és városok legjelesebb múltbéli és jelenkori magyar kulcsembereit, az írókat, lelkészeket, tanárokat, szervezőket. Koponyájában kisebb akadémia fért el, szívében-lelkében haláláig lobogott a magyarság szeretetének lángja. Czine Miska közvetlen modorú, a nemzet boldogulásán fáradozó férfiú volt, aki valóban két végén égette élete gyertyáját. Pár óra – néha csak pár perc – alvás után hajnalban már ott ült íróasztalánál, hogy a rádióknak, folyóiratoknak készülő munkáit időben leadhassa, befejezhesse könyveit.

Mi, felvidéki magyarok nagy hálával tartozunk neki Fábry Zoltánunk népszerűsítéséért is – bár lenne ma sok ilyen felelősségtudó írástudó Magyarországon!

Batta György

## A tartalomból:



### Akik nem hallgató ajakkal éltek

Csemadok Életműdíjak a magyar kultúra napján

6-9.



### Fennmaradunk!

Z. Urbán Aladár írása

11-13.



### Kórus és küldetés

Hecht Anna elnök pedagógusaink énekkaráról

14-15.



### Megbecsüli Czine Mihályt a szülőföldje

Máté László riportja

16-17.



### Átalakult a magyarság történelem szemlélete

Találkozások Grandpierre Attilával III.

22-23.



### Útjára indult a Trianoni Szemle

Raffay Ernő írása a manipulátor Benešről

24-25.



### A tárgyak természetrajza

Fekete György belsőépítész könyvéről

26-27.



### Petőfink örökké él

Emlékdíjak a Felvidéken, dombormű Ausztriában

34-35.

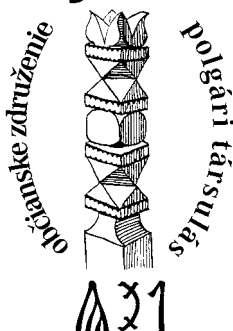


### ◀ Címlapunkon:

Pillantás a párkányi Mária-Valéria hídról.  
Németh László felvétele.



JEL



### Itthon – Nemzeti Kulturális havilap

Kiadja: A JEL polgári társulás, Pozsony

Főszerkesztő: Batta György

Megjelenik a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma, a Szülőföld Alap támogatásával és a Human International Pógári Társulás támogatásával  
Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR – program Kultúra národnostných menšín 2008.

Engedélyezte a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma

Bejegyzési szám: 3655/2006 • Megjelenik 5000 példányban.

A szerkesztőség címe: nám. 1. mája 10-12, 815 57 Bratislava

Telefon: +421 905 608 777, +421 907 177 817, e-mail: itthon.press@gmail.com

Grafika: Cseryanszky Pista. Nyomdai munkálatok: KPRINT

A lap olvasható a [www.felvidek.ma](http://www.felvidek.ma) honlapon is

Letölthető a [www.itthon.googlepages.com](http://www.itthon.googlepages.com)-ról

Konverzný kurz 1 EUR = 30.1260 Sk

(A váltási árfolyam 1 EUR = 30.1260 Sk)





# A Palócföld nem feledi a sajátjait!

*Urbán Aladárnak, a Palócföld egyik kiemelkedő szellemi alakjának Ipolyság várososa díszpolgárságot adományozott. Őt kérdeztük, hogyan tekint erre a megtiszteltetésre?*

Az ember éli a maga porszem életét, tesz-vesz, közben rádöbben erre-arra, s a maga módján megpróbál segíteni ott és akkor, ahol és amikor lehetősége nyílik rá. Semmi különösöt nem találok ebben. Abban sem, ha valakik valahol az okos cselekedeteket észreveszik és méltányolják, de abban sem, ha nem. Minden ember megy a maga útján, s úgy látszik, hogy nekem ezen az úton a szolgálat adatott. Szolgálat gyönyörű múltú nemzetemnek a képességeim és a lehetőségeim keretei között. Hát miért ne tegyem a dolgom úgy, ahogyan tudom? De nemcsak visszatekinteni kell tudni, hanem inkább előre nézni. S a jelen az a pont, az a megálló hely, ahonnan hátra is, előre is tekinthet az ember fia. „Itt állok, másként nem tehetek!” – vallhatom Kolhaas Mihállyal. S ha nekem ez a poszt adatott, hát jól-rosszul, de becsülettel igyekszem helytállni.

Az ipolyságiak – úgy látszik – észrevettek valamit, amit városukkal összefüggésben előremutatónak, talán példaadónak értékelték igyekezetemben. Nem számítottam rá, nem álmodtam arról, hogy egyszer éppen én leszek ennek a gazdag múltú patinás városnak az egyik díszpolgára. De ha már megtörtént, s e hatalmas megtisztetés súlya nehezedik rám, akkor meg kell felelnem az ezzel járó kötelességeknek. Ezeket azonban nem a város, nem a vezetése támasztja velem szemben, hanem legbensőmből eredő kötelesség-elvárásról van szó. S arról, hogy az én elismerésemben megcáfolhatatlanul benne van kis családom, kik mellett álltak s állnak, s ugyanúgy megkérdőjelezhetetlen azoknak az ipolysági barátoknak a támogatása, akik nélkül sohasem lettem volna képes megcselekedni a Palóc Társaság nevével fémjelzett tevékenységet! Köszönet érte.

*A Palóc Társaság Ipolyságon évek óta jelen van a kulturális életben. Melyek voltak azok a programok, melyek itt valósultak meg?*

E tevékenység fő vonala 1996-ra nyúlik vissza, ugyanis akkor szerveztem meg először a Palóc Társaság Örökség Népfőiskolai Táborát (ÖNT), amely a magyar



őstörténeti kutatás eredményeit kívánta és kívánja a mai napig a kortárs magyarság elé tárni, hogy nemzeti öntudat szilárd legyen, büszke legyen a magyarságára. Ezt nem elhallgatni, nem letagadni, nem eltitkolni, nem eladni, elárulni kell, hanem megőrizni, fényesre csiszolni és úgy adni tovább gyermekeinknek! Tíz éven keresztül, évről évre többen és gazdagabb műsorokon „képezhették magukat” magyarságismeretből az ÖNT résztvevői, és a helyszíni körülmények idézték elő, hogy tíz év után más helyszín után kellett néznünk...

Közben megkezdődött az ipolysági születésű költő, tanár, műfordító és közéleti személyiség, Sajó Sándor ébresztése (Csáky Károly szavaival). Értsd: visszaédesgetése a köztudatba, agyonhallgatott költészetének, feltárása, népszerűsítése. Káptalan utcai házának falán emléktáblát avattunk, az alap- és középiskolás fiataljainknak megrendezzük a magyarságverseket mondók versenyét, s a múlt évben csúcsondott ki Sajó-rendezvényeink sorozata általa, hogy költőnknek szobrot emeltünk (Oláh Szilveszter alkotása).

Természetesen e két, a folyamatosságot is jelentő rendezvényünk mellett sok egyébvel is jelen voltunk a város kulturális életében. Pl. általunk mutatkozott be

Ipolyságon a nagyváradi Csiky Gergely Színház társulata Az ember tragédiájával s műveltünk csodát: teltház előtt (pedig a kételkedők bukást jósoltak – tapasztalatból merítve). Az ipolysági iskolákban drámapedagógiai foglalkozásokat szerveztünk, könyvbemutatót tartottunk (Trianon utóélete – Szidiropulosz Archimész könyve), megemlékeztünk a szelényi születésű borászról, szakíróról, Gyürky Antalról, aki ezer szállal kötődik a városhoz. A Palóc Társaság szervezésében történt meg Koltay Gábor két „magyar” filmjének (Sacra Korona, Velünk élő Trianon) felvidéki ősbemutatója stb.

*...és a folytatás, mert hogy lesz, abban biztos vagyok!*

Mindebből és az itt meg sem említett egyéb műsorokból, rendezvényekből kiviláglik, hogy a Palóc Társaság és Ipolyság városa között szoros a kapcsolat, s ezt csak folytatni szabad. Folytatni fogjuk Sajó Sándor hagyatékának népszerűsítését (még az idén egy újabb Sajó-kötet megjelenését tervezzük, tavaly adtuk ki a Harangszó az Ipoly partján címűt, amelyet Oláh Szilveszter rajzai díszítenek). Folytatjuk az iskolákkal az együttműködést (pl. e hónap 27-én rovástanfolyamot rendezünk részvételükkel)... Ipolyság, szeretett Ipoly menténk gyöngyszemévé vállhat, ha lakói is mindent megtesznek ezért. A legfontosabb, ha nem hagyják elsorvadni, ellenkezőleg: éltetik magyar iskoláikat azáltal, hogy egyetlen magyar gyermeket sem hagynak elvsnizni. Remélem továbbá, - s ezt nemcsak Ipolyságra vonatkozóan mondom -, hogy kanyargós Ipoly menténk rengeteg műemléke, irodalmi emlékhelye, népi hagyománya, szokása sem válik köddé, nem vész el, mert a mai kaméleonkorszakban is birtokosai vagyunk magyarságunk felbecsülhetetlen kincsének, s mindig voltak, vannak és lesznek is, emberek, egyesületek, akikben, amelyekben a közös cselekedetek óhaja lelki parancs, akik őrzik, védik és ápolják ezt az örökséget. Szerény személyem szolgálja e szent célt, míg bírom, s örömmel tölt el a tudat, hogy ebben nem vagyok társtalan.

*Köszönöm a beszélgetést!*

HB



## Komáromi járás: Vándorkiállítás az értékörzés szolgálatában

A Csemadok Komáromi Területi Választmányának újszerű vállalkozása vándorkiállítás szervezése. A szervezet ezekkel a rendezvényeivel /is/ köszönti a Csemadok megalapításának hatvanadik évfordulóját.

Mottójuk: „Értéket őrzünk”. Tárlatuk a Batthyány Lajos, a hadseregszervező miniszterelnök, négy helyszínen szolgált az értékörzést a közelmúltban.

Bárotkeszin Sipos József polgármester köszöntötte az érdeklődők népes táborát, majd Zakar Péter, a Csongrád Megyei Közgyűlés alelnöke szolt a hallgatóság-hoz. Pelle István helyi történelemtanár Batthyány Lajos miniszterelnök életútját ismertette. A kiállítás megvalósításában Szenczi Júlia és a helyi Csemadok segédkezett. A tárlatot három napon át látogathatták a batorkesziek, elsősorban az alapiskola tanulói.

Dunaradványon megtelt a művelődési ház a vándorkiállítás megnyitójára. Itt Varga Katalin Csemadok elnök köszöntötte a közönséget a Dalkör műsora után. Pethő Attila járási elnök a Csemadok hat



évtizedének jelentőségéről szolt. A mártír grófról Tárnok Matild, a dunaradványi alapiskola igazgatója tartott előadást. Komáromban, a Marianum Egyházi Iskola-központban Mózes Endre tanár foglalta össze az első felelős magyar miniszterelnök életével kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat, majd Madarász Róbert igazgató a hit-szabadság-nemzet hármas

egység jelentőségéről beszélt Batthyányi munkássága kapcsán.

Csallóközarányoson Varjú Éva polgármester köszöntötte a szép számban megjelent érdeklődőket, majd Váradi Kornélia iskolaigazgató emlékezett Batthyány Lajosra. A tárlatot Pethő Attila nyitotta meg, kiemelve Batthyány azon értékeit, melyek mai politikai vezetőink egy részéből hiányoznak.



# Akik nem „hallgató ajakkal” éltek Csemadok Életmű Díjak a magyar kultúra napján.

Amikor tavaly januárban a Csemadok Országos Tanácsa galántai ülésén úgy határozott, hogy ezentúl a magyar kultúra napjának megünneplését is felsorakoztatja országos, kiemelt rendezvényei közé, s egyben életmű díjat alapít azok számára, akik a megalkuvások és meghátrálások nélküli, a tiszta emberi érték, az egyetemes magyar kultúra képviselőjét választották életcéljukul, még nem sejtették, hogy újabb magasztos, méltó rendezvénnnyel tápláljuk a felvidéki magyar kultúra, amúgy is sokszínű és kiapadhatatlan forrását. Az idén 60 éves szövetség, amely nemcsak Kárpát-medencei, de európai mércével nézve is egyedülálló tevékenységet folytat, s amely a kezdetektől fogva az önkétség és a belső elkötelezettség jegyében működik, már régóta adósa volt azoknak, akik az elmúlt hat évtizedben hűséggel szolgálták a gyökereiket megőrizni akaró közösséget - a szlovenszkoói magyarokat. Az ünnep fényét, mivel a magyar kultúra napjáról van szó, azonban nemcsak ők, hanem azon költőink, íróink is emelték, akik ebben az évben ünneplik születésük, vagy haláluk kerek évfordulóját. Így kerülhettek Adyval, Radnóttal, Kazinczyval, Benedek Elekkel egy fedél alá, ünnepeztünk - Takács András, Gál Sándor, Őszi Irma, Újváry

László és Ág Tibor - akik az országos elnökség javaslatára elsőként vehették át a Csemadok által alapított életmű díjat. Nekik is szülőhazájuk volt e lán-goktól ölelt kis ország, messzeringő gyermekkoruk világa, s fogaik között gyakran morzsolják mostanság is: mondd van-e ott haza még, hol értik e hexametert is? De, mint mag a hó alatt, a rendeltetés hitével őrizték meg tavaszra az igazinak a sarjadását, vagy néha „rózsafavonóként nagyöngésű húrhoz”, új dalt énekeltek régi hegedűkkel, de soha nem lettek a szürkék hegedősei, s imádkozták az úrvacsora előtt: „Add nekem Istenem azt a holt

hitet, hogy magyarul is szabad nézni, szabad szemekkel, szabadon”. Akik tudták s tudják mai is: jót, s jól!

Maga az ünnepi műsor, melynek a Galántai Művelődési Központ adott otthont, Kölcsey Ferenc Himnuszával indult Jakubecz László színész tolmácsolásában, melyet a Galántai Kodály Zoltán Daloskör előadásában Liszt Ferenc és Szokolay Sándor kórusművei követtek. Ünnepi beszédet Bauer Győző akadémikus, a Csemadok egykori elnöke tartott, aki eszme-futtatásában a kultúra szavunk eredetét vizsgálta, nagyjaink verseiből vett idézetek kíséretében: a kulturális emlékek,



*A diószegi citerások*



*A galántai alapiskola gyerekkórusa*

nemzeti jelképek és események azok az egységesítő tényezők, amelyek kifejezik egy meghatározott nyelvi közösség összetartozását, s alapfeltételei nemcsak öntudatának, önbecsülésének, de irodalmának, zenéjének, néphagyományainak, művészetének és tudományosságának is. Nem véletlen ezért, hogy a többségi nemzetek megpróbálják lebecsülni, leértékelni a kisebbségek kultúráját, szeretnének alacsonyabbrendűségi tudatot



előidézni és végső soron nem csupán megfosztani a kisebbségeket kultúrájuktól, hanem nemzeti tudatuktól is. Sorsunk, s kultúránk a múltban, ma, s a jövőben is gyakran veszélyben forogott, s forog majd. A kultúra azonban összeforrasztja a közösségeket, s csak rajta keresztül vezet kétirányú út a kisebbségi és többségi társadalom között. A közgondolkodást olyan szempontból is szükséges formálni, hogy a kisebbségek történelmét, kultúráját ne csak az adott közösséghez tartozó gyermekeknek tanítsák, hanem a többségi nemzet tagjainak is. Tudnunk kell, hogy nem elég a világ megértésére törekednünk; eligazodnunk kell tudni benne. Szívleljük meg jól Vörösmarty tanácsát: „Őrizni, s ugyanakkor újat tenni!”

Takács András néptáncutató munkásságának méltatása a Nemeskosúti Berkenye Néptáncgyűttes két táncának, a gömöri és a tardoskeddi táncoknak előadása közepette történt. A méltató Bors Éva volt, aki kiemelte: Takács András a Csemadok megalakulása óta folyamatosan jelen van a felvidéki magyar néptáncmozgalomban, néptáncgyűjtőként, koreográfusként. Bábáskodott a Népes, az Ifjú Szívek, a Szóttos születésénél, szervezője, műsorrendezője és forgatókönyvírója volt az Országos Népművészeti Fesztiválnak Zselízen, és az Országos Kulturális Ünnepelemek Gombaszögön több évtizeden keresztül, de ott volt minden induló, szerveződő zenei és néptáncmozgalom kezdeténél, számtalan néptáncsoport megalakulásánál a Felvidéken. Gyűjtéseinek jelentős része nyomtatásban megjelent, filmre való rögzítésük után pedig bárki által megtekinthető az Ifjú Szívek Hagyományalapjánál, vagy az MTA filmtárában. Bandi bácsi maga csak így vall minderről szerényen: „Minden korban vannak megszállottak, mi is azok voltunk, azzal a nagy teherrel a vállunkon, hogy nekünk, kezdőknek irányt meghatározni és teremteni kellett. Képviselem, munkámmal gyarapítottam, gazdagítottam a felvidéki és az egyetemes magyar kultúrát. Köszönöm a feleségemnek, a családomnak, mert nekik nagyon sokat kellett tűrniük, vállalniuk. Köszönöm barátaimnak, a mindenkori munkatársaknak, hogy mindenkor biztos támaszaim, támo-



*A galántai Kodály Zoltán vegyeskar*

gatóim voltak. Köszönöm a Csemadok illetékeseinek, jelenlegi vezetőinek, hogy ilyen nagy megbecsülésben részesítettek”.

Gál Sándor író, sajnos betegsége miatt nem vehet részt személyesen az ünnepségen. Évtizedeken át egyik meghatározó alakja volt közéletünknek, s bár manapság kissé visszavonultan él, most is az. Verseit Jakubecz László színész és Zsapka Attila dalszerző tolmácsolta szóban és zenében, életművéről pedig pályatársa, Lacza Tihámér készített pontos és áttekinthető leltárt, azzal a megjegyzéssel, hogy ez az életmű még most is folyamatosan bővül, gyarapszik: „Gál Sándor az egyik leg-sokoldalúbb és legtermékenyebb költőnk, írónk, alkotónk. A fél évszázad alatt, amióta pályán van, kiadott mint-

egy tizenöt verskönyvet, együttvéve legalább ugyanannyi elbeszéléskötetet, kisregényt, mesekönyvet, riport- és publicisztika-gyűjteményt. József Attila-díjas, s a Magyar Köztársaság Elnöke Aranyérmének a tulajdonosa, Magyarországon a legismertebb felvidéki írók közé tartozik. Az ő kitartó igyekezetének köszönhetően születtek meg a Fábry Napok, melyeken az elmúlt évtizedekben sok kiváló tudós, író és közéleti ember fordult meg és tartott előadást. Amikor Gál Sándor Kassára költözött, megvált a Szabad Földműves szerkesztőségétől és hamarosan a Csemadok képes hetilapjának, A hét-nek kassai szerkesztője és „nyomdai nagykövete” lett. Sajnos a betegség megakadályozta őt abban, hogy személyesen vegyen részt ezen



*Berkenye Táncgyűttes, Kosút*



Ág Tibor és felesége. Lent: Újváry László és felesége



az ünnepségen, ahol a magyar kultúra terén végzett hasznos és áldásos tevékenységét szeretjük volna megköszönni, ezért innen kívánunk neki mihamarabbi gyógyulást és töretlen lendületet, erőt az alkotáshoz.” Távollétében a díjat fia vette át.

Őszi Irma nyugalmazott Csemadok titkárt, aki a balesetéből lábadozott, s így nem lehetett jelen, a diószegi Dió Héj citerazenekar köszöntötte szatmári népdalokkal. Méltatását Sidó Zoltán egykori Csemadok elnök vetette papírra és Dániel Erzsébet, a Csemadok Érsekújvári Területi Választmányának elnöke tolmácsolta a jelenlévőknek. Néhány gondolat ebből:

„Ősziné, Györös Irma neve fogalommá vált az Érsekújvári járásban. Nem azért, mert ő volt az országban az első nő, akit a Csemadok járási titkárává választottak, hanem azért, mert gyakori és rendszeres látogatásai által személyes, jó kapcsolatot tartott a járás minden egyes magyar községe pedagógusával, faluvezetőjével és mindenkivel, aki a magyar kultúra istápolója volt. Tudnunk kell, hogy a kezdetekben a Csemadok járási titkárságának semmilyen közlekedési eszköze nem volt. Irmánk több időt töltött a fagyos állomásokon, mint irodájában. Neki köszönhető, hogy a Csemadok a járásban meghatározó tényezővé vált. A

szövetség megalakulásának 60. évfordulóján Őszi Irma számunkra példát mutat magyarságszeretetével, önzetlen tenniakarásával.“ Irma néni így vall önmagáról: „Bolondos vénasszony vagyok, de az Isten szeret engem. Tizenöt éve nyugdíjas vagyok, tizenhárom éve özvegyen élek, de nem vagyok magányos. Ha kinyitok egy fiókot, az tele van régi emlékekkel.”

Újváry László tanár úr laudációját Juhász Dósa János mondta: „Újváry László, akiről ez a laudáció szól, szerencsés ember. Tudom, hogy most sokan felhőrdülnek, s megvádolnak azzal, hogy nem ismerem az érintett életrajzát, amely tele van meghurcoltatásokkal, keserű pillanatokkal, vissza nem adható, ellopott termékeny évekkkel. Nem lett belőle színész, ahogy kamaszfejjel tervezte, s nem lett belőle színházigazgató sem, ahogy a hatvanas évek forgatógatójában egy röpke pillanatra már beleélhette magát. Sőt: elveszett az iskolaigazgatói poszt, a tanári állás, s még a puszta egzisztencia is végveszélybe került. Holott akkoriban elsődleges volt a munkához való jog. Maradt a sofförködés és a benzinkút. Tizenhat évig. Mégis Újváry László, Laci bácsi csodálatos éveket élhetett meg az oroszai, a garamszentgyörgyi és a csatai iskolában, ahol még meggyújthatta Gárdonyi Géza lámpását. Ahol a tanítói állás még komoly rangot jelentett, amikor a falu még közös-ségként működött, s a tanítót családtagként fogadták. Újváry László megjárta a poklok poklát is, amikor a normalizáció éveiben évtizedekre elhallgattatták; egyetlen bűne magyarsága volt. Bár nem lehetett profi színházigazgató, s nem lépett a világot jelentő deszkákra sem, mégis megadatott számára a színpadon való létezés, s a nyolcvanas években a lévai Bárka Színpadon több felejthetetlen előadásnak lehetett részese. S talán nem véletlenül választotta előadásainak hőseiül Tótékat, Hoppárézimit, Kolhaas Mihályt, Noét vagy a Galopp a vérmezőn ezredesét. Mintha ezekben a sorsokban is a saját maga által végigjárt utat élte volna újra, a hatalom által kiszolgáltatott és sárba taposott, de mégis felemelt fejjel az Úr színe előtt büszkén álló nagybetűs Emberét. Az ember ugyanis tényleg nem arra született, hogy legyőzzék. S mi, akik itt vagyunk, s ün-





Bauer Győző



nepelni jöttünk, még szerencsésebbek vagyunk, hogy egy rendkívüli embert köszönhetünk, aki szerényen csak így fogalmaz: „Álmaink voltak, energiáink, nekifeszüléseink. Hiszem, hogy a meghatározó percek nem vesznek el az emberek életéből. Hiszem, hogy volt értelme egy jobb világ reményéről álmodozni. Megpróbáltunk emberek maradni egy bonyolult évszázadban – s ma is úgy gondolom, hogy ez nem volt kevés”.

Ág Tibor népzenekutatót nem kell bemutatni a felvidéki magyarságnak. Munkájáról a galántai Kodály Zoltán Alapiskola Gyermekkora vallott leg-

Zsapka Attila



hitelesebben a Fölszállott a páva dalaival. Szavak helyett dallamok, a lélek röpülése. Balogh Csaba méltatása tárgyyszerű és igaz: „A népzene-gyűjtő, karnagy, pedagógus, szakíró Ág Tibor 1928. április 13-án született Pozsonyban. Zenével otthon kezdett foglalkozni. Édesapja és bátyja példáját követve tízéves korában hegedülni kezdett, majd egy évvel később beiratkozott a városi zeneiskolába, ahol Bartók Béla barátja, Albrecht Sándor tanítványaként zongorázni tanult. Évekig csellózott és klarinétozott is. Kitűnő alapot adott ez egy későbbi kórus- és zenekarvezető, népzenekutató

muzsikusz számára. 1951-ben Takács András néptáncossal kezdte el a szlovákiai magyarság folklórhagyományát gyűjteni és rendszerezni. Az első gyűjtőtűt Nyitragerencsérre, Kolonba, majd Martosra vezetett. Ez az első út közel 100 dallam lejegyzését eredményezte. A NÉPES feloszlata után 1957-ben az Ifjú Szívek Dal- és Táncegyüttes karnagya, majd igazgatója 1962-ig.

Ág Tibor gyűjtési eredménye csodálatra méltó: 164 kottás füzet és 202 magnetofontekercs telt már meg, amelyek összesen több mint 16 000 gyűjtési egységet (főleg vokális népzenei felvételt) tartalmaznak a Csallóköztől a Bodrogközéig elnyúló hatalmas területen. A hatvanas években sorra alakultak a kórusok. Ág Tibor 15 kórusnak lett a vezetője. Jó néhányuk ő volt az alapítója is. Ott volt a CSMTKÉ (Cseh-szlovákiai Magyar Tanítók Énekkara) bölcsőjénél, és egy bő évtizeden keresztül vezényelte is a kórust. Életének javarészét azonban a népzenei gyűjtőmunkának szentelte és szenteli. Csodálatra méltó, kitarító tevékenységének eredménye a már említett több mint tizenhatezer gyűjtési egység, amelynek közreadása folyamatban van. 1989 óta a Szlovákiai Magyar Néprajzi Társaság tiszteletbeli elnöke; 1993-tól a Társaság Népzenei Munkaközösségének vezetője, 1983-tól a Magyar Néprajzi Társaság külföldi tiszteletbeli tagja.

A Nemzetközi Kodály Társaság emlékérmének tulajdonosa, a kilencvenes évek elején a Márai Sándor Alapítványtól Nyitott Európáért-díjat, 1998-ban az Esterházy Alapítványtól Pro probitate kitüntetést, 2001-ben Posonium Életműdíjat kapott. 2002-ben a köztársasági elnök a Ludovít Štúr-díj harmadik fokozatával tüntette ki.

A méltatásokból egyértelműen kiderül, a Csemadok egy újabb szép ünnepet hagyott maga mögött. 60 év gyümölcseit. A szlovákiai magyar múlt pillérei ők. Vállukra vették a tarisznyát, oldalukra a magnót és a mikrofont, poros országutak barátai voltak, a magyar lélek őrzői, kutatói. Példaképek és bizonyosságok. A soha fel nem adás élő jelképei. A Himnusz dallamai értük is szólaltak a záróképben, Galántán. „Isten áldd, meg a magyart!” Isten, áldd meg őket!

Palócz

Takács András és Mézes Rudolf





## Az igazságról a szó és az írás erejével Útjára indult a Trianoni Szemle

A napokban a budapesti székhelyű Trianon Kutatóintézet gondozásában alapvetően fontos folyóirat látott napvilágot – a negyedévenként megjelő Trianoni Szemle. A tetszetős, afféle történelmi albumként is jellemezhető kiadványt két kutató elhatározása hívta életre. A felelős szerkesztő, görög származású tanár és politológus Szidiropulosz Archimédész és az egykori államtitkár, a történészprofesszor Raffay Ernő. Ők alapították meg két esztendeje a Trianoni Kutatóintézetet is, amely évenkénti szakmai konferencia megrendezésével is szolgálja a Trianonnal kapcsolatos igazság felderítését. E két, alaposágáról és tárgyilagosságáról ismert szakember úgy véli, hogy az 1920-as

nemzetveszejtő és országdaraboló eseményről a huszonegyedik században végre meg kell tudni minden lényegeset; a kesergés időszaka végetért. Vajon milyen hazugsághadjárat és politikai aknamunka előzte meg a nyolcvankilenc esztendő előtti eseményeket? Kiknek és miért állt érdekében az Osztrák-Magyar Monarchia szétrombolása? Kikkel szövetkezett Edvard Beneš, hogy megteremtse a csehszlovák államot? És - nem utolsósorban: miért vált ország- és nemzetrombolóvá a magyar liberálisok harmadik hulláma az Országgyűlésben? (Az utóbbi téma kutatása már nagy szívósággal folyik – Szidiropulosz Archimédész és Raffay Ernő hónapok óta olvassa és jegy-

zeteli a magyar parlament tizenkilencedik század végi és huszadik század eleji jegyzőkönyveit és a felszólalásokat.) Minthogy a történelem valós eseményei olykor csak évtizedek múltán kerülhetnek napvilágra, amire a magyar múlt – beleértve az őstörténetünket is – bőven szolgáltat példát, jelenlegi legfontosabb feladatunk: a nyilvánosság elé tárni a tényeket. Ezt szolgálja a Trianoni Szemle c. negyedéves folyóirat. Tudományos kiadványról beszélhetünk: a nagyszerűen megírt tanulmányok mindenkit új ismeretekkel gyarapíthatnak. Mi is tudunk majd érvelni és vitázni, ha a lap olvasóivá válunk. És – annyi keserves évtized után megszabadulhatunk a kollektív bűnösség béklyójától is!

A Trianoni Szemle, melynek szerkesztőbizottságában határon túliak is helyet kaptak – a Felvidéken a 0907 177 817-es telefonszámon rendelhető meg. (Lásd a 24-25. oldalt)

## Az MVSZ felvidéki ülése Szepsiben

Szepsiben tartotta a Magyarok Világszövetsége (MVSZ) Szlovákiai Országos Tanácsának keleti régiója az ülést január 24-én, majd másnap Komáromban a nyugati régió számára is. Mindkét helyen Partubány Miklós az MVSZ elnöke és Fuksz Sándor a felvidéki régió elnöke tartott tájékoztató helyzetlemezést a VII. Világkongresszusról, a decemberi elnökségi ülésről és a kialakult helyzetről, a magyarság sorskérdéseiről. A Bódva völgyének központjában megjelentek egyhangúlag támogatják az önrendelke-

zés követelését, a trianoni békediktátum felülvizsgálását és a kettős állampolgárságot kezdeményezett beadvány alapján történő népszavazás újbóli elindítását. Elítélik továbbá azon szlovákiai politikai tényezők magyarellenes megnyilvánulásait, akiket csupán a tudatlanságból, téjékoztatlanságból és műveltség hiányából fakadó aljas indulat vezérel, és elutasítanak mindenféle kompromisszumot az ilyen személyekkel, mert a magyar népet is megilleti a teljes körű önrendelkezés joga a Kárpát-medencében,



mely legalább ezer esztendeje őseink hazája, s ezek szerint egyetlen jelenleg itt élő nép sem mondhatja magát régebinek ebben a térségben. Elemezték az MKP helyzetét is is, megállapítva, hogy csak akkor tudja érdemben képviselni a polgárokat, és elnyerni szavazataikat, ha felvállalja a történelmi igazságtalanságok jogszerű átvilágítását is. Az igazság ugyanis politikai helyzetűl és földrajzi viszonyoktól függetlenül létezik, és eltitkolása hazugságban, adott esetben bűnténynek minősül.

(szöveg, fotó: MML)





# Fennmaradunk!

Így lesz! Másra leglázasabb állapotában sem gondolhat az ember, ha olvassa magyar fiataljaink őszinte gondolatait. A gondolatokat, amelyeket a fiatalok a Palóc Társaság immáron tizenharmadik alkalommal meghirdetett pályázatára küldtek a Kárpát-hazából. Az alkalmat most is a Magyar Kultúra Napja szolgáltatta, amelyet január 22-én, a Himnusz születése napján ünnepelünk.

A felhívásban nyolc témakör közül tetszés szerint választhattak az alap- és a középiskolás diákok, akár többet is. Néhányan éltek is ezzel a lehetőséggel. Soha ennyien nem vettek részt még a pályázaton, soha ennyi helyről nem kapcsolódtak be. Az értékelt dolgozatok száma 261 volt, sajnos, néhányan későn vagy hiányosan küldték el munkájukat, őket nem vették figyelembe a bírálók, akiknek munkáját Kolczonay Katalin egyetemi oktató irányította. Nagy örömmre ad okot, hogy nemcsak a Felvidékről, hanem Belső-Magyarországról és a Délvidékről is sok dolgozat érkezett, s először a pályázat történetében Erdélyből és a Partiumból is. A Kárpát-haza megnevezés tehát fedi a valóságot, még ha

kárpátaljai diákok egyelőre nincsenek is a pályázók között.

A diákok többsége a visszaemlékezésekre lehetőséget adó Régen volt, igaz volt és A bölcsőtől a koporsóig, azaz egy személyiség életútjának nyomon követését, a téma feldolgozását vállalták. Hihetetlen mennyiségű történelmi esemény került így megörökítésre, amely túl az ismereteken a megíró érzelmi és lelki világát szintén jó irányba terelte. A Magyar Szent Koronával kapcsolatos téma ugyancsak sok diákot fogott meg, noha a munkák zömén látszódik a forrásmunkák nem mindig tényszerű hatása. Itt mérhető le legjobban, hogyan hat az iskolában tanított tananyag igaz vagy igaztalan volta a tanulókra, mutatván azt is, hogy eme tárgykörben mélyreható változásokra van szükség. Először jelent meg a magyar rovásírás mint téma, s máris tizennégyen vállalkoztak rá, hogy megírják, amit tudnak róla. Biztató kezdet! A rovásírásversenyek fontosságát erősíti meg.

Tagadhatatlan, hogy a legtöbb esetben azok a pályaművek kapták a legnagyobb elismerést, amelyek szerzői egy-egy iskola,

közösség tagjaiként küldték be munkájukat. Vagyis láthatóan kialakultak az iskolai műhelyek, melyekben tudatos munka folyik egy-egy tanár irányításával. Említésre méltónak találjuk nálunk a párkányi nyolcosztályos gimnáziumot a Csicsay - házaspár, a révkomáromi ipari szakközépiskolát Tóth Katalin, vagy a lévai egyházi gimnáziumot Kiss Beáta tanár vezetésével. Ugyanígy kiemelve a magyarkanizsai Fodor-házaspárt, a nagyenyedi, a csíkszeredai vagy a székelyhídi líceumot stb. Nagyon sok lelkes, becsületes, talán nem is mindig értékelt tanár kezemunkája, szakértelme, buzgalma érződik egy-egy dolgozaton; irányításukra szükség van. Tanár és diák összefogása és a szülők támogatása kell ahhoz, hogy a tehetségek kibontakozzanak és a közösség javát szolgálják az eredmények, sikerek.

A siker pedig újabb erőket szabadít fel. A pályázat eredményhirdetésére január 18-án, vasárnap került sor a Magyar Kultúra Alapítvány székházának Deák termében. Valamennyi helyezett meghívót kapott az ünnepségre, felkészítő tanárával, szülő-kíséretével... A zsűfoglalás megtelt teremben a Kárpát-medence magyar fiatalsága találkozott. Jöttek Párkányból és Kürtől, Érsekújvárból és Udvardról, Egerből és Makóról, Hódmezővásárhelyről és Szatmárnémetiből, Magyarkanizsáról





és Temerinből, még a legtávolabbi Kézdivásárhelyről is. A Himnusz elénekélése könnyeket csalt ki a szemekből...Kiss Dénes író, költő, a Magyar írók Egyesületének és az Országos Trianon Társaság elnökének bevezető előadásában az édes anyanyelvről, megtartásáról és ápolásáról mondott megszívlelendő gondolatokat. Halász Péter néprajzkutató, az Országos Honismereti Szövetség elnöke és a Honismeret c., kéthavonta megjelenő folyóirat szerkesztője a honismeret- és a helytörténet-kutatás jelentőségét méltatta a fiatalok körében. Az elhangzottakhoz jól illettek a fiatalok gondolatai. Ugyanis páran, Alexa Luca Sára, Bodor Gergely, Miklai Attila és Kerekes Ákos felolvasták dolgozataikat (ezekből lejjebb részleteket közlünk). Kolczonay Katalin sajnálatos balesete miatt nem lehetett jelen a díjkiosztáson, ezért a pályázat értékelését a Palóc Társaság elnöke végezte el. Ezt követően került sor a díjak átadására, az emléklapok átvételére. A pályázat támogatóinak köszönhetően - név szerint a Rákóczi Szövetség jóvoltából 7 magyarkanizsai diák tiszteleghet a Magyar Szent Korona előtt és látogatást tehet a Magyar Nemzeti Galériában (útiköltségtérítés), a bajai anyanyelvi táborban 5-en (Adáról és Csantavérről) táborozhatnak, tizenketten a Magyar Kálvária táborban tölthetik idejüket, hárman egy budapesti hosszú hétvégén lehetnek a Magyar Kultúra Alapítvány vendégei, ugyancsak hárman a kevermesi helytörténeti és környezetvédelmi tábor lakói lehetnek a KEHOFA felajánlásaként, ketten-ketten a Palóc Társaság Örökség Népfőiskolai Táborának résztvevői illetve az esztergomi ifjúsági honismereti akadémia hallgató lesznek a Honismereti Szövetség díjaként. Az 56-os Történelmi Alapítvány hat helyezett vár a Kiskunmajsa-Marispusztán rendezendő nyári táborába.

Az Anima, a Lítea, az Országos Széchenyi Könyvtár, a MKA, a Honismereti Szövetség, a Palóc Társaság és az Országos Trianon Társaság önzetlen támogatásának hála, se szeri, se száma nem volt a könyveknek, melyekhez még Józsa Judit keramikusművész és Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke is csatlakozott. A Trianon Társaság lelkes tagjai – élükön Szablya Rudolfnéval! – még finom harapnivalóról és innivalóról is gondoskodtak! Érthető hát, ha azt írtuk az elején: fennmaradunk. Fenn kell maradnunk, mert az egész Kárpát-medence területéről érkezett magyar fiatalok és kísérőik jelenlétükkel,

a többiekkel megfogalmazott gondolataikkal egyértelműsítették ezt. Bizonyításra álljon itt egy csokorban néhány részlet a dolgozatokból.

## Voltunk, vagyunk. Leszünk? Így látjuk mi...

„... a globalizálódó világban a magyar nemzet két lehetőség közül választhat. Az első, az, hogy homokba dugja a fejét, és elzárkózik a világtól, nem hajlandó tudomást venni a globalizációról, ami hosszú távon nem kecsegtet jó reményekkel.

A globalizáció azonban, ha egy más szempontból nézzük, hatalmas esély a magyarság számára, ez a második lehetőség. Esély, hogy megossa kultúráját a világ valamennyi népével, tanuljon tőlük, ugyanakkor megőrizze nemzeti identitását. Hogy ez miképpen lehetséges, ezekben az időkben? A nép és főleg a fiatalabb korosztály meg kell tanulja, hogy a népművészeti tárgyakat nem lehet helyettesíteni olcsó, álnépiességet tükröző giccses alkotásokkal, a népdalt a popdallal és a népmeséinket, mondáinkat holmi szuperhősökkel. Ugyanakkor szükségünk van egy olyan alkotni tudó nemzeti kultúrára, olyan művészekre, akik tudnak újat, merészet, és nagyot alkotni. Erkölcsi értékrendszerünket, melyet a huszadik században az önkényuralmi rendszerek megtépáztak, újra szilárd alapokra kell helyezni, mely támpont lehet az elkövetkezendő generációk számára, hisz a globalizáció nagy mértékű morális züllést is hoz magával, melynek ellen kell állnunk. Ebben a folyamatban támaszkodnunk kell történelmi egyházainkra, már csak azért is, mert kultúránk szerves részei, és történelmünkben óriási volt a nemzetmegtartó szerepük. Az iskolák szerepe is hatalmas, hisz itt nevelkedik a jövő generációja, azaz csak nevelkedne, hisz rengeteg helyen már csak tanítják a diákokat, nem nevelik. Lelkiismeretes tanerőkre van szükség, akik átadják a tudásukat a fiatalabb generációnak, és megmutatják tanítványaiknak a helyes utat. Ahol tudunk, lépünk fel a népbutítás ellen, hiszen egy olyan társadalom, kultúra mely minden szennyet megemészti, nem életképes. Nyelvünket használjuk helyesen, egymás közt lehetőleg beszéljünk nyelvjárásban, mert annál gazdagabb egy nyelv, minél több nyelvjárása van. Használjuk ki a világháló nyújtotta lehetőségeket, művelődjünk, ismerjük meg más népek kultúráját, hogy aztán ne tévesszük



Kerekes Ákos

össze a valódi értékeket azzal, amit ma kultúraként szeretnének eladni nekünk. Mindenekelőtt azonban a legfontosabb, hogy a család közösségét tiszteljük, és ne csak úgy tekintünk rá, mint intézményre, hanem elsősorban úgy, mint minden emberi közösség alapjára. Lehetőségünk szerint vállaljunk gyerekeket, és ügyeljünk arra, hogy gyerekeink olyan légkörben nevelkedjenek fel, mely megtanítja őket a szeretetre, és arra, hogy ehhez a néphez való tartozásukat vállalják minden körülmények között...

Kerekes Ákos, 16 éves

„...Úgy látom hogy nemzeti értékeinket, szimbólumainkat, hagyományainkat nem ápoljuk, illetve ezt a magyarok többsége felszínesen ismeri. Szükséges lenne, hogy több, a magyar történelmet hitelesen bemutató filmeket készítsenek, valamint több olyan családi napot szervezzenek, amelyeken például a honfoglalás-kori magyarok fegyverzetét, ruházatát, ételét, illetve olyanokat ismerhetnénk meg, ami a történelemkönyvekben nincsenek. Mivel ezek a rendezvények országszerte nagyon ritkák, ezért viszik a szülők a gyerekeiket plázákba, illetve külföldi filmek vetítésére.

A nemzeti kultúrát azért is fontos megőrizni, mert a világon egyedül ez a miénk. Nem veheti el más nemzet tőlünk, mint ahogy mi sem vehetjük át más nemzet kultúráját. Hiába beszélünk németül, angolul, spanyolul, attól még nem leszünk



németek, angolok, spanyolok. Ha maj-  
moljuk ezeket a kultúrákat pl. halloween,  
akkor a miénket veszítjük el, gyökértele-  
nek leszünk.

Végül úgy gondolom, hogy a határon túl  
és a Kárpát-medencében élő magyarok  
szívében van remény, hogy újra egységes  
lesz Magyarország. Amennyiben ez betel-  
jesül akkor sokkal nagyobb esélye lesz a  
magyarság fennmaradásának...”

*Alexa Luca Sára, 12 éves*

„Nemzetünk lehetséges jövőjének vizs-  
gálata, a rá való következtetés rendkívül  
érdekes, egyben nehéz feladat. Az em-  
bert mindig is foglalkoztatta a jövő. Az  
emberek sok félek. Világnézetük, vallási  
beállítottságuk, érdeklődési körük, jelle-  
mük, mind-mind hatással vannak az álta-  
luk megalkotott jövőképre. Mert minden  
ember hoz létre jövőképet, hogy választ  
adhasson a címben is szereplő kérdésre,  
amely oly nagy jelentőséggel bír számára.  
És szinte bizonyos az is, hogy ahogy nincs  
két egyforma ember, úgy nincs két egy-  
forma jövőkép sem. Külön féle elképzelé-  
seink vannak személyes jövőnkéről, a min-  
ket körülvevő világ és a minket befogadó  
közösségek, így a nemzetünk jövőjéről is.

Én egy pesszimista, de egyben mégis  
bizakodó ember vagyok. Ha tetszik, rea-  
lista. Ennél fogva az én jövőképem nem-  
zetemről természetesen sötét – de  
nem reménytelen.

Véleményem szerint abszolút egyen-  
lőség nincs a világban. Nem lehet. Nem  
volt soha, nincs, és nem is lesz.

A nemzetek sem egyenlők. Ez legfőképp  
abban nyilvánul meg, hogy milyen szintű  
kultúrákat hoztunk létre, és hogy ezek a  
kultúrák képesek-e összhangba kerülni a  
természettel. Általános történelmi tapasztal-  
tat, hogy természetellenes alapokra épü-  
lő kultúrák – legyenek bármilyen magas  
szintűek is – nem lehetnek hosszú életű-  
ek. A nemzetek között tehát a következő-  
képpen jöhet létre alá- vagy fölérendelés:  
a legkisebb értékűek a természetellenes  
kultúrák – legyenek alacsony vagy magas  
szintűek (ezidáig példa túlnyomórészt az  
utóbbira adódott). A sorban őket az ala-  
acsony szintű, de a környezetünkkel kon-  
vertibilis kultúrák követik, a legmagasabb  
szerveződési szint a magas szintű, kon-  
vertibilis kultúráké. A természethez való  
viszonyban a kultúrákat két fő csoportra  
lehet osztani: keletire és nyugatira. A ke-  
leti népek – így mi, magyarok is – a ter-  
mészettel, az őket körülvevő világgal való

békés együttélésre, a nyugatiak annak  
leigázására törekedtek mindig. Nyilván-  
való, hogy a két mentalitás előbb-utóbb  
konfrontálódik egymással. Észrevétel,  
hogy a magas szintű kultúrák az amerikai  
kontinens kivételével északon alakultak  
ki, Európában és Ázsiában. Így nem vélet-  
len, hogy ez a régió vált a kultúrák harcá-  
nak legfőbb terévé.

A háborúnak ma sincs vége az életigen-  
lő keleti és az életidegen nyugati kultúrák  
között. Az viszont kétségtelen, hogy az  
első csatát a nyugat nyerte, még a közép-  
kor hajnalán. Ekkor került csaknem egész  
Európa az ő kezükre, sodródtunk keleti  
nép létünkre, akarunkon kívül az ő von-  
záskörzetükbe. És az önző nyugati menta-  
litás teljes erővel működésbe lépett.

A nagyinak titulált francia forradalom  
már a kommunizmus rémképét vetítette  
elő, az ipari forradalmak pedig lehetővé  
tették, hogy a nyugat a második csatát is  
megnyerje: a (nyugat)európaiak gyarma-  
tosításba kezdtek keleten, Kínát is legyúr-  
ták, Japán is csak kompromisszum árán  
kerülte el ezt a sorsot. És eljutottunk a  
globalizmusig. A világ a kultúrák háború-  
jának harmadik, kétségkívül utolsó csatá-  
jára készül. A globalizált nyugat túllépte  
teljesítőképeségét, zászlóshajója, az USA  
titkon az összeomlás szélén áll. Közben  
az arab világ és Latin-Amerika önállós-  
ult, új erőt adva a már teljesen elgyengült  
keletnek. A globalizált nyugat saját önző,  
mértéktelen mentalitásának áldozatává  
válík, és a döntő pillanatban önmagától  
összeomlik, nekünk pedig ki kell bújnunk  
alóla, mielőtt ránk omlík.

A magyarok a Kárpát-medencében egy  
magas szintű, a természettel konvertibilis  
kultúrát hoztak létre. A környező népek  
ennek a szintnek mélyen alatta maradtak.  
A Kárpát-medencét a magasabbrendű  
magyar kultúra formálta virágzó gazda-  
sági-kulturális egységgé. Trianon után  
azonban a környező, primitív népek  
együttesen fölébe helyezkedtek annak,  
ami az egység felbomlását, széttagoaltságot  
eredményezett. Ennek köszönhetően nyo-  
mulhatott be ide a kommunizmus, majd  
a vadkapitalista globalizmus. A kultúrák  
évezredes harca a végéhez közeledik, és  
aki az utolsó, végső összecsapásban veszít,  
az örökké veszít. A napjainkra stratégiai  
cikké váló vízben és élelmiszerben gazdag  
Kárpát-medence nélkülözhetetlen a sor-  
vadó nyugat számára a harc megvívásá-  
hoz.

Mi azonban, akik itt élünk, épp ellenke-



*Alexa Luca Sára  
Miklái Attila*



zőleg, feleslegesek vagyunk. Fel akarnak  
számolni minket. A nyugat újabb, végső  
győzelme számunkra (ahogy az egész em-  
beriség számára is) pusztulást hoz. Csak  
akkor élhetjük túl a katalizmat, ha visz-  
szatérünk keleti, életigenlő gyökereink-  
hez, és ellenállunk a „hódító” nyugatnak,  
bármibe is kerül mindez.”

*Miklái Attila, 18 éves*

*Z. Urbán Aladár  
A felvételeket Urbán Árpád készítette*



A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa 1964-ben alakult Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkara néven. A kórus tagságát zömében szlovákiai magyar pedagógusok, karnagyok alkotják. A különleges összetétel miatt az énekkar havonta egy alkalommal próbál: péntek délutántól vasárnap délig. Amellett, hogy rendszeresen hangversenyt ad Szlovákia magyarlakta településein –

ápolva a magyar zenei örökséget – küldetésként felvállalta a karnagyképzést. Ezzel a magyar iskolák kórusainak és az amatőr kórusoknak szakmai érdekeit szolgálja.

1996 óta, a CSEMADOK-tól leválasztva, a belügyminisztériumban bejegyzett, civil társulásként működik. Anyagiakhoz kizárólag pályázatok és adományok által juthat, tehát támogatása esetleges. A SzK Oktatási Minisztéri-

umától sem kap támogatást. A tárca, a szlovák pedagóguskórus támogatásának mintájára (a szlovák kórusnak Trencsénteplicen a tárca által fenntartott székháza van) a szlovákiai magyar pedagógusok kórusát is segíthetné.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa mégis hű tudott maradni az alapítók szándékához, és az utóbbi években is teljesíteni tudta küldetését.

# Kórus és küldetés

2007-ben - a kettős Kodály- jubileum évében - nemcsak az itthoni fellépéseken és a nyitrai egyetem konferenciáján szerepelünk kitűnően - a nagy zenetudós, zeneszerző, művész és pedagógus tiszteletéhez méltó módon - hanem az utánpótlás nevelésében is előreléptünk.

Abban az évben 10 fiatal, új taggal – zene szakos pedagógussal, pedagóguspályára készülő egyetemistával - gyarapodtunk. Ez részben az Apáczai Közalapítvány által segített karvezetőképző tanfolyam vonzerejének volt köszönhető, és a kiváló oktatóknak, Józsa Mónika karnagnak, aki egyben a kórus művészeti vezetője is, és Tóth Árpád Lantos-díjas karnagnak. Tóth Árpád már egyetemista korában is rendszeresen átjárt hozzánk Budapestről, és a kórus állandó karnagya lett. Ő követi a karnagyok sorában korábbi vendégkar-

nagyunkat, Sapszon Ferenc Liszt-díjas és Bartók-Pásztory díjas karnagyot, kiváló művészt, aki 10 éven át vezényelte a kórust.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa - 2009 elején - sikeres és eredményekben gazdag évet tudhat maga mögött. Sikeres pályázatainknak köszönhetően 2008-ban anyagi gondjaink a tavalyihoz képest mérsékeltebbek voltak. Májusban lezártuk a még 2007 nyarán indított karvezetőképző tanfolyamunkat, amelynek tapasztalatait a júniusi gyakorlás és felkészülés során összegeztük. Jóleső érzéssel állapítottuk meg, hogy a tanfolyam sikeres növendékei közül többen – fiatal, szép hangú pedagógusok és egyetemisták - megmaradtak a kórusban énekesként. Az SzMPSz komáromi nyári egyetemén a zenei szakcsoportban is feltűntek olyan

fiatalok, akik azóta lelkes taggá váltak – megnyerő karnagyainknak köszönhetően. 2008 első felében a karvezetőképzés mellett zömmel szorgalmas felkészülés jellemezte összejöveteleinket. Az év első hónapjaiban Dunaszerdahelyen, és Párkányban tartottunk 3-3 napos összpontosítást, szólampróbákat és összkari gyakorlást, az iskolák és a zeneiskola termeit akusztikai próbára alkalmazva készültünk az áprilissal kezdődő hangversenyeinkre.

Április 13-án Budapesten szerepeltünk hangversenyen a Régi Zeneakadémia szép koncerttermében. Tóth Árpád budapesti vendégkarnagyunk vezényletével Kodály művekből összeállított műsorral szerepeltünk, műsorra tűzve többek között a nagylélegzetű MÁTRAJ KÉPKET, az igényes ÖREGÉK c. művet és az Ének Szent István királyról 6 szólamú változatát.

Júniusban a gyakorlást és a felkészülést Komáromban tartottuk, de eredeti terüinktől eltérően az SzMPSz és a Selye Egyetem közös konferenciáján a program zsúfoltsága miatt szombaton nem szerepelhettünk. Helyette Komáromban szabadtéri éneklést terveztünk vasárnapra az EURÓPA-UDVARBAN, ez zivatar és eső miatt dugába dőlt.

A nyári egyhetes gyakorlást – intenzív, de rövidebb karvezetőképzéssel megtoldva a legújabb érdeklődők számára - Meleghegyen tartottuk, ahonnan többször beutaztunk Rimaszombatba, hogy a kórus új CD felvételének előkészítésében is előreléphetünk, mert Rimaszombatban adott volt a református templom szép akusztikája.

A kórus a LÁTKÉP című új CD-jén XX. és XXI. századi magyar kóruszenét szólaltat meg: Kodály Zoltán, Vass Lajos,





Szijjártó Jenő, Kocsár Miklós, Horváth Márton, Szokolay Sándor, Daróci- Bárdos Tamás és Gyöngyösi Levente műveit. A lemez borítólapján két kép jelenik meg: a Párkányt Esztergommal összekötő HÍD képe és a LÁTKÉP szemben.

Míg az év első felében szorgalmasan tanulunk és gyakoroltunk, hanversenyeink döntő többségét az év második felére terveztük.

Nagy tudású karnagyaink, Józsa Mónika művészeti vezető és Tóth Árpád budapesti vendégkarnagy, magukat nem kímélve, tehetségük legjavát nyújtva az őszi folyamán sorozatban, nagy horderejű produkciókkal, gyönyörű sikerre vitték a kórust.

Október 10-11-én a Csermely jubileuma alkalmából Kassán a Városháza dísztermében, majd a vasárnapi szentmisén a premontrei templomban szerepeltünk szép művekkel. November 8-án az első magyar kórustalálkozó 50. évfordulóján Zselízen, november 9-én pedig Katona Mihály emléktáblájának megkoszorúzásán, Búcsón tapsolt meghatódva műsorunknak a hallgatóság.

Ezt követően Prágában rangos nemzetközi versenyen egyetlen szlovákiai versenyző kórusként, megelőzve 18 nagy kórust – hollandokat, görögöket, portugálokat, olaszokat, norvégeket, oroszokat, lengyeleket, németeket, cseheket - aranyserleget szereztünk a zsűri külön dicséretével – a legjobb műsor-összeállításért. Guerrero reneszánsz darabját spanyolul, Britten Mária-himnuszát kettős kórusra az anglikán egyház nyelven és latinul, Mendelssohn nyolc szólamú romantikus művét németül, majd Kodályt és Kocsárt magyarul énekeltük, nagyszerű karnagyaink művészi megfogalmazásait tolmácsolva. A Britten mű előadása során a kis kórusban a szólisták: Híves Veronika, Józsa Mónika, Horváth Géza és Kilácsko Gyula hitelesen, meggyőzően, gyönyörűen énekeltek, a kórus minden egyes tagja tudása, tehetsége legjavát adta, így a siker nem maradhatott el.

A négy napos prágai sikerszereplés után alig két héttel később, december 12-én, pénteken délelőtt újra próbára jöttünk össze Pozsonyban, ezúttal a Duna utcai

gimnázium adott otthont gyakorlásunknak, hogy méltóképpen emlékezzünk aznap este a rádió koncerttermében Kulcsár Tibor költőre, aki a pedagóguskórus egyik alapítója és első elnöke volt. Felemelő, szép emlékezéssel egymást megajándékozva jóleső érzéssel kívántunk egymásnak – a hozzátartozók, a szereplők, a szervezők, a vendégek és a közönség tagjai - békés, boldog KARÁCSONYT.

Ennek a kórusnak elnökeként most szeretném megköszönni mindazoknak a fáradozást, akik a kórus megmaradásához, életetéséhez segítséget nyújtanak, legyen az próbaterem biztosítása, műsoraink, fellépéseink helyi szervezése, vagy anyagi támogatás az adó-kétszázalékokból. Szeretnék utólag köszönetet mondani azoknak az iskolaigazgatóknak, munkáltatóknak és egyetemi oktatóknak, akik a munkanapokon ill. tanítási napokon megvalósított próbák alkalmával igazolták az énekesek aznapi távolmaradását a munkahelyről, az oktatásról. Az őszi folyamán a gazdag programra és a prágai versenyre való felkészülés valóban néhány munkanapot is igényelt. Reméljük, 2009-ben kizárólag hétvégeken – péntek délutántól vasárnapig próbálunk majd, havonta egy alkalommal.

Sajnos, az utóbbi évben - pedagógusként és szülőként is - többször szembesültünk olyan intézkedésekkel, amelyek a művelődésszerzéshez, az anyanyelvhez kapcsolódó elemi jogainkat sértették, anyanyelvünk megőrzését, ápolását akadályozták. Emiatt is, de nemcsak ezért, segíteni kell az iskolai kórusokat, hiszen a zenei anyanyelv átörökítése nagyon fontos! A zenei anyanyelv, akárcsak maga a nyelv – megtartó erő. Ezért fontos, hogy a pedagóguskórus, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa, amelyben kezdetektől fogva mind a mai napig amatőr karnagyok „nevelődtek, nevelődnek” egyre gyarapodjon, fiatal tagokkal bővüljön, akik továbbviszik a tudást és a lelkesedést, az elhivatottságot a kóruséneklés iránt, a saját iskolájukba, a saját lakóhelyükre.

Erőt és energiát nem kímélve azon kell együtt munkálkodnunk, hogy a pedagóguskórus, amelynek nemes célokkal vezérelt nagylélegzetű alapítása óta nemcsak a szép hangzásban, a szép éneklésben és a kórusmuzsika átörökítésében, hanem a karnagyképzésben is nagyszerű hagyománya van, továbbra is teljesíteni tudja küldetését!

*Hecht Anna, a kórus elnöke*





# Czine Mihály szülőföldjén

Czine Mihály szülőföldjén eddig nem jártam, képzeletemben mégis sok-sok mozaikcserepet őrzök erről a vidékről. Elsősorban az ő megnyilatkozásai alapján, hiszen írásaiban, előadásaiban, illetve baráti beszélgetések során mindig felvillantott egy emlékcserепet az ottani tájról és emberekről, de régebbi olvasmányaimban Krúdy Gyula nyírségi és szatmári hangulatai és ízei is jó eligazítónak bizonyultak. Miska /Ő már csak azt szerette, ha így szólították/ szülőfalumban – Szilicén – is hasonlóképpen parolázott az emberekkel: utcán, kultúrházban, kocsmában: Miska vagyok! /Írásai és felejthetetlen előadásai alapján ismertem meg a hodásziakat, s közöttük Liszkay tanító bácsit, aki a betűvetésre fogta, Siket Mihály tanító urat, aki elindította a művelődés útján, és népes családját: édesanyját, édesapját, testvéreit, s velük édesapja juhász társait és nehezen számba vehető komáit, barátait.

Halálának tizedik /január 23./évfordulóján /Istenem, még most is élhetne, hiszen életének teljében távozott és április 5.-én lesz születésének 80. évfordulója! / került sor hodászi szembesülésre, mert a szülőfalu mellszobrot állítatott neves földije tiszteletére, s erre jómagam is meghívást kaptam. A meglepetéseim sora azzal indult, hogy

az odavezető út köddunyháit Hodászon csillogó napsütés váltotta fel. Még nagyobb meglepetés, hogy a szülőfalu központjában Czine Mihály emléke dominál. Ilyen tisztelettel és alázattal neves szülőtte előtt szülőhellyel még nem találkoztam. Ahol Czine Mihály kisiskolásként a betűvetést tanulta, községi könyvtárrá építették át, homlokzatán öblös betűkkel hirdette: CZINE MIHÁLY KÖNYVTÁR. Az épület bejárata mellett márványtábla örökíti meg, hogy mely években koptatta itt a református iskola padjait. Bent pedig egy szakszerűen és ízlésesen megkomponált emlékszoba idézi Czine Mihály életútját, munkásságát és az élete mottójául választott Ady gondolatot: „A magyarság szükség és érték az emberiség s az emberiség csillagokhoz vezető útja számára.” A teljességhez pedig még az is hozzátartozik, hogy a hodászi nyugdíjas klub is Czine Mihály nevét vette fel.

Mondhatnám, Hodász központjában minden együtt van: a kecses templom, a községháza, a községi könyvtár, a csodálatos iskolalapota és a világháborús emlékmű. Ez az egység valódi teljességét Czine Mihály mellszobrának a felavatásával érte el a református templom kertjében. Czine Mihály kálvinista elkötelezettsége szellemében az ünnepség a templomban isten-



tisztelettel kezdődött, ahol gyermekként és ifjúként a karzaton a gyülekezettel együtt énekelte a zsoltárokat, dicséreteket és hallgatta az igehirdetést, amiként később maga is pataki diákként, mint legátus, tolmácsolta a bibliai üzenetet. Mi sem természetesebb, hogy az áhitattal teli együttlét a 90. zsoltár elénekelésével kezdődött: Tebenned bízunk eleitől fogva..., ami Czine Mihály szerint /is/ legteljesebben fejezi ki az ember Istenbe vetett bizalmát, a református hit alapjait, amolyan kálvinista himnusz méltósággal.

A szertartás után avató beszédet mondott dr. Végh Károly irodalomtörténész, aki a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársaként elévülhetetlen érdemeket szerzett a czeinei életmű gondozásában, írásainak az összegyűjtésében és felejthetetlen személyének az átörökítésében. Tartalmas expozéjában felvillantotta Czine Mihály egyéniségét, tanári, tudósi portréját és gondolatainak aktuális üzenetét a ma emberének: magyaroknak itt, a határon kívül és szerte a világban, de a Kárpát-medencében velünk élő más nemzeteknek is. Kiemelte, hogy a magyar irodalom jelesei közül következetesen vállalt nézetazonosságot Ady Endrével, Móricz Zsigmonddal, Krúdy Gyulával, Németh Lászlóval, Illyés Gyulával, Tamási Áronnal, Kós Károllyal, Fábry Zoltánnal, Nagy Lászlóval, Sütő Andrással..., és másokkal, akiknek a nevei oldalakat töltenek be, s Istennek hála: a sor egyre gyarapodik.

Jellemp próbáló időköt élt, mellőztetéseit, elhallgattatásait derűs kedéllyel és emberi bölcsességgel tűrte. Bátor kiállásaiért visszatartották professzori kinevezését, akadémiai tagságát, s volt idő, amikor egyetemi előadásaiban is korlátozták, könyveinek kiadását hátráltatták. Ő a visszavonulás és megjuhászkodás helyett kiszélesítette katedróját a határon kívüli magyarokra és szolgálatait a református egyház keretében belül.

A Borsi Antal szobrászművész által készített mellszobrot dr. Veres János, pénzügyminiszter, a község országgyűlési képviselője







lője és dr. Végh Károly leplezte le. Az első koszorút gyermekei: Erzsébet és János helyezte el, sajnálatos, hogy neje és életének hűséges társa: Erzsébet asszony betegsége miatt nem lehetett jelen. De, ott voltak a helybeliek, közöttük a volt diáktársak; az irodalom, a tudomány és közélet jeles képviselői, többek között Glatz Ferenc, a MTA volt elnöke /akit a pártpolitikai farkasvakaság gátolt meg abban, hogy tudását és tehetségét magasabb tisztségben kamatoztassa a magyar nemzet javára!/, Görömbei András akadémikus, Márkus Béla irodalomtörténész és a határon túli magyarok képviselői.

A határon túli magyar nemzeti közösségek nevében azt is el kell mondani, hogy Czine Mihályt valamennyien az anyaország utazó kisebbségi nagykövetének tartottuk, aki már a hatvanas évek második felétől rendszeres vendége volt rendezvényeinknek: művelődési táboroknak, irodalmi, közéleti rendezvényeknek és szakmai továbbképzéseknek. Amíg otthon narodnyikként és nacionalistaként ítélte vesszőfutásra az /Aczél/kemény ideológia, tájainkon pedig minden lépését és szavát sunyi besúgók hada kísérte, ő egyszemélyes intézmény lett; családja költségére és a megíratlan műveinek rovására. Még betegsége eny-

hülése után is vallotta: menni kell, ha az embert hívják, és időt kell találni az emberekkel való beszélgetésekre. Varázslatos képessége volt az emberi kommunikációra, a történelmi időben talán népvészér is válhatott volna belőle, mert az alázat, tisztelet és tolerancia mellett tűz is lobogott szavaiban. Nem volt semmilyen párt tagja, ezért még most is pironkodnunk kell amiatt, hogy a rendszerváltoztatás időszakában együgyű világalandorok lekommunisztázták őt, amit haláláig sebként hordozott. Ő a közélet emberének tartotta magát, aki hitte az értelmiségi véleményformálás fontosságát, s Tamási Áronnal együtt vallotta, hogy nem elkerülhetetlen a politikai és szellemi nemzet szembenállása. Sajnálatos, hogy a halála óta eltelt időben a népszolgálatot pénzre váltó percbemberek inkább újabb árkokat ásnak, mintsem a meglévőket betemetnék!

Czine Mihály szívélyessége utánozhatatlan volt. Kitért jobbja, baráti ölelése – kijárt férfinak, nőnek egyaránt – talán a legjellemzőbb mozdulata közé tartozott. Olyan természetességgel tette, hogy még a sziklányi gátlásokkal küzdőket is megpuhította. Ugyan hol van ennek a partneri parolázásnak a forrásvidéke? – tettem fel sokszor önmagamnak. Családi hagyomány,

netán szülőföldi tradíció? A választ most Hodászon kaptam meg: mindkettő. A közel háromszáz főnyi emlékezőt a hodásziak olyan figyelmességgel és kedvességgel vették körül, ahogy Czine Mihály szokott vendégeiről gondoskodni. Mindent megtettek azért, hogy méltóak legyenek hozzá. Készséges útbaigazítás, lépten-nyomon kedves tájékoztató - és maga a megvendéglés: felülmúlhatatlan! Felért egy királyi fogadással: ízekben, figyelmességben és szívességben egyaránt. Amíg az ember a csábítóbbnál, csábítóbb étkeken és italokon legeltette a szemét, addig összeállt egy alkalmi kórus, amely szabolcsi és szatmári dalokkal köszöntötte a vendégeket, s közöttük is azokkal, amelyek Czine Mihálynak is kedvesek voltak, s olyan széles jókedvvel dalolta őket... S a végén az útrakelők kaptak egy tasak almát, amely a Bibliában és a az itteni emberek életében is egyaránt a legfontosabb gyümölcs. Csak azt nem értem, hogy miért kell távoli országokból behozni olyat, amelyik a szabolcsi almát meg sem közelíti?!

Hodászról elindulva Kassára egy abaúji település: Stósz jutott eszembe. Ha az észak-abaúji fenyvesek alatti település és a szatmári rónán lévő Hodász messze is esik egymástól: a stósi Fábry Zoltán és a hodászi Czine Mihály annál közelebb, mondhatni: rokonok. Nem csak ismerték, hanem kölcsönösen is tisztelték egymást. Fábry Zoltán 70. születésnapjára /1967/ a kor legelesebb magyar írói méltatták „az oltárörzöt”, „eszak oszlopát”, „a jellem szerzetesét”, s mégis, mikor stósi otthonában Czine Mihály társaságában felkerestük és vártuk, hogy szól az életéről, ő csak annyit mondott: beszéljen róla inkább Czine Mihály, mert életének és munkásságának a lényegét ő értette meg és vetette papírra a legteljesebben. Kettejük hittel vállalt közös elkötelezettsége volt: a magyarság értékeinek a megőrzése, felmutatása, megújítása és védelme a környező országokban fellángoló nacionalizmusoktól. Rokonságuk pedig a tiszta erkölcsben rejlett, amelyet olyan alappillérek tartottak, mint: az emberi hang / vox humana/, a szeplőtlen tisztesség és a makulátlan jellem. Mivel ezek egyre érezhetőbben visszaszorulnak közéletünkben – itt és odaát egyaránt! – ezért most is aktuális a stósi és hodászi őrhely Adyval küldött üzenete: Őrzők, vigyázzatok a strázsán!

Máté László





# Részlet Esterházy Jánosnak Lujza nővéréhez a pozsonyi járványkórházból írt leveléből

1949. VI. 16 (Úrnapján)

Édes jó Lulkóm!

Hogy mindazt, amit érzek szívemben irántad, csak kicsiny hányadban közölni tudjam Veled, ahhoz az kellene, hogy egymás mellett üljünk és beszél-gessünk, és akkor is nehezen tudnám érzelmeimet elmondani, mert annyira szeretlek és oly igen nagyon hálás vagyok mindazért, amit tettél életedben (tehát nemcsak az utolsó években) értem és a gyermekekért, hogy azt szavakkal kifejezni nem vagyok képes – de még leírni sem –. De tudom édesem, hogy Te érzed azt, hogy, hogy szeretlek, hogy mit jelentesz nekem, hogy mennyire hálás vagyok – és hogy szívemből köszönöm minden lépésedet, szavadat, intervenciódat, melyeket érdekemben tettél, és amivel megmentettél, illetve kimentettél abból a – ahogy ott elneveztem – „jéghideg pokol”-ból. Mert most kezd csak kibontakozni előttem mind az, amit Ti mindnyájan tettetek értem – a jóságos Maminkó, a Te és az én angyali Mariskám imái – valamint a Te nagyon is bölcs intervenciód és ajánlatod, hogy dacára a sárgabetegségemnek hozzanak vissza. Ezzel tulajdonképpen Te indítottad el az egész hazatérést (jobban meg fogod érteni, ha majd elolvasod hazatérésem rövid leírását, amit rövidesen meg fogsz kapni és amelyből látni fogod, hogy engem már '948 októberében haza akartak szállítani, de akkor olyan beteg voltam, hogy az utat nem bírtam volna ki) és ezzel kimentettél onnan és megmentettél, mert hát sokáig már nem bírt volna ott és olyan körülmények közepette a betegség ellen küzdeni a szervezetem – és eztán jött a második felvonás. De hogy ezt az én jó kis angyalom megtudta úgy játszani, ahogy ezt meg játszotta, azt is neked köszönhetem, mert ha Te nem lettél volna olyan végtelenül jó az Emilhez, kivel ment volna szegényke Prágába. És így édeském én csak sírva tudok a „trióra” gondolni, akik imáikkal és cselekedeteikkel engem visszahoztatok és megmentettetek.

Ma pl. délután nálam volt Emil – és kint ültünk a padon a kertben és ő mesélt nekem rólad – az együtt átélt időkről a klinikán – elmesélte, hogy búcsúztattátok a drága jó Maminkót és ahogy mesélt, hát bizony a végén ő is sírt meg én is. Többször ismételte, hogy „írnék szívesen a Lulunak – de annyira nem tudok írni”. – De hát ez egy csupa szív ember, aki olyan nagyon kedvesen viseli gondomat, hogy azt leírni nem lehet – és most vele együtt megbeszéltem, hogy az angyali Mariskát, ki holnap bejön, felöltöztetjük. Egy kosztüümöt és kabátot fog

kapni, mert ő mindenkire gondol és mindenkit ellát mindennel, de magára nem ad ki egy fillért sem. Megkértem Emilt, hogy ezt is intézze el, és amilyen végtelen kedves, megígérte, hogy ezt holnap rögtön el is intézi.

Ez a levelem nem lesz összefüggő – De hát a rengeteg mesélni valóból ki akarok ragadni egyes részleteket, olyanokat, amelyekről gondolom, hogy legjobban érdekel és a legjobban fogsz örülni, hogy kárpótolva légy Te is édesem, még a jóságos Maminkó azért, hogy egyelőre még csak így tudunk érintkezni. – Egy pár részletet leírok, de ezzel kapcsolatban van egy kérés: Visszatértem és ma olyan vagyok, amilyenre formált Jézus urunk legirgalmasabb szíve, a Mama, a Te és Mariskának kérésére – Tudom, hogy nagy változáson mentem át – de ezért engem dicsérni nem lehet és nem is szabad – mert még ma is mikor ezen változáson átmentem, oly végtelenül messze vagyok attól, hogy igazán olyan legyek, hogy Jézus Urunknak öröme lehessen belőlem. És hogy így engesztelhessem, csak azt kérhetem tőletek, hogy a Ti nagyon hatásos imáitokkal kérjétek az Úr Jézust, a jóságos Szűz Máriát, Szt. Terézket és Kaszap Istvánt, hogy adjanak kegyelmet nekem és erőt, meg kitartást, hogy jószándékaimat meg tudjam valósítani...

A háború vége felé, körülbelül amikor a pesti ostrom kezdődött, akkor kezdtem imádkozni azért, hogy a jó Isten engedje meg, hogy szenvedések és nélkülözések árán méltóvá váljak arra, hogy Őt megtisztulva követhessem. És mivel ezt kértem, ezért imádkoztam, mikor az oroszok elszállítottak, és aztán később is, teljesen nyugodt voltam – és mikor már úgy éreztem, hogy helyzetem nagyon nehéz – egyszerűen azt mondtam magamnak, hogy nem szabad kétségbe esni, hanem örülni kell, mert az Úr Jézus meghallgatta kérésemet. Csak nagyon nehéz volt ott rátok gondolni, mert élénken el tudtam képzelni a Ti lelkiállapototokat, hogy mit szenvedtek miattam – és itt különösen nehéz volt gondolni a szegény Maminkóra. – Mikor ő reá gondoltam, mindig az újlaki templomban láttam őt a padban imádkozva és sírva. És így alakult ki bennem egy kis ima, amiben kértem az Úr Jézust, hogy „ölelje magához a Mamát, simogassa meg a fejét, törölje le könnyeit és ne hagyja Őt sírni.” Téged, édesem ugyancsak mindig az újlaki templomban láttalak, az oltár előtt térdelve, amint szent áldozás előtt és után keresztet vetsz, mert már nagyon régen figyeltelek Téged és megállapítottam magamban, hogy soha sem láttam valakit oly boldog és örömtől sugárzó arccal áldozni és oly szépen keresztet

vetni, ami még annak idején nagyon hatott rám és hozzájárult sokban ahhoz, hogy én is kezdtem gyakrabban szent áldozáshoz járulni.

Még amikor a Kempelen utca pincéjében ültem és megismerkedtem vendéglátóm szisztémájával, borzadva gondoltam arra, hogy Ti is ilyen helyzetbe kerüljétek. És itt igazán mondom, hogy szinte megbolondultam, ha arra gondoltam, hogy a gyerekek ilyen szenvedésen kellene átmenjenek. És imádkoztam, kérve az Úr Jézus legirgalmasabb Szívét, hogy óvjon meg Titeket – és ez az aggodalom érettetek és a gyerekekért, az apának, a szülőnek az aggodalma volt ártatlan gyerekeiért. És ez szörnyű szenvedés volt – de mi fejlődött ki ebből? Mikor saját bűneimet bántam, egyszerre csak körülbelül a következő kép alakult ki bennem. Én mint apa, agyon tudnám ütni azt, aki az én ártatlan gyermekeimet kínozná vagy megölné. Ez érthető! És ha ez így van és érthető, gondoljak akkor a Szűz Máriára – mit szenvedett az Ő jóságos Anyai Szíve egyetlen és Isteni Fiának szenvedésein? És Jézus Urunk szenvedéseit én okoztam bűneimmel. Én ostromoztam, én koronáztam tövissel, én ütöttem arcul bűneimmel és az én bűneimtől volt oly nehéz szegény Jézus Urunk keresztje, hogy háromszor összeesett annak súlya alatt és az én bűneimért halt meg a keresztján. Mit érezhetett a jóságos Szűz Mária, mit szenvedett az Ő jóságos anyai szíve Fia szenvedéseit látva, amely szenvedéseket én okoztam Jézus Urunknak – És a jóságos Szűz Mária az én gonoszágom dacára, mennyire mellettem áll, hogy segít, hogy áld – és ez a párhuzam annyira megindított, és úgy felébresztette a bánatot bennem, hogy egész másképp tudtam imádkozni attól kezdve és egész más volt a jóságos Szűz Mária iránti szeretetem. És amikor a jóságos Szűz Máriára gondoltam és imádkoztam, legtöbbször azt a Szűz Mária szobrot láttam magam előtt, ami Szencen, a falu végén van, amint Pozsony felé mész, az országúttól jobbra. (A Lourdi Szűz Mária.) És távollétem alatt sokat zaklattam a jóságos Szűz Máriát, és legtöbbször az előbb említett szobrot láttam, valamint azt a képet, amit nálad láttam, a Fatimai csodákat leíró könyv címlapján. Amikor hazaértem, éjjel, amikor Szencen átutaztam, lestem, hogy hol van a Szűz Mária szobor, hogy a sötétben legalább a kontúrjait lássam. Elképzelheted örömeimet mikor villanyfényvel ki volt világítva, s így négy év után először azt a Szűz Máriát láthattam meg kivilágítva, akit lelki szememmel olyan sokszor láttam. Az ilyesmit át kell élni – de nem lehet leírni. És most tovább: Mariska, még amikor bejött, elhoz-



ta nekem az előbb említett fatimai könyvet és így meg volt nekem az a könyv, melynek címlapját oly sokszor láttam. És amely címlap sértetlen maradt a „rabovacska” után. Hát nem csodálatos?

1946-ban, mikor abba a táborba kerültem, ahol Leosiával megismerkedtem, egy barakkban laktam egy fiatal lett fiúval (19 éves). Ez a gyerek ugyanott dolgozott mint én. Olyan magas volt mint én, de természeténél fogva oly rettenetes sovány, hogy csak úgy lehetett jellemezni, hogy „gilizta csödör”. He-lyes fiú volt. Nagyon sajnáltam, hogy olyan fiatalon olyan viszonyok közé került (tiz évre volt elítélve). Ez a gyerek kórházba került '946. XII. 25-én. Én '47. I. 9-én betegedtem meg (tüdőgyulladás) és I. 13-án kórházba kerültem – egy terembe kerültem az előbb említett lett fiúval. Neve Janulatis Péter (református) volt. Doktorunk, egy öreg tatár asszony volt, ki sokban nagyon emlékeztetett Frau Anna Sacherra (csípőre tett kezekkel, cigarettázva figyelte, hogy minden rendben van-e, és jaj volt az ápolószemélyzetnek – de a betegeknek is, ha nem volt rend. Én vele nagyon jóban voltam még a betegségem előtt is, ami betegségem alatt csak fokozódott. Mikor a kórházba kerültem, nagyon rosszul voltam, hisz délelőtt is 40 fokos lázam volt. Láttam, hogy a fiú ott fekszik és rosszul van – de hát nem törődtem vele. Mikor pár nap múlva jobban lettem látom, hogy az én kis barátom oly gyenge, hogy mozogni sem tud, semmit sem eszik, szörnyen szenved. A doktornőt megkérdeztem, hogy mi van vele, mire Ő megmondta, hogy a fiú mellhártyagyulladással került a kórházba. Aztán ez kifejlődött gennyes tüdőgyulladássá és azonfelül a fiúnak cavernás t.b.c.-je van, s a szíve sincs ott ahol normális embereknél, hanem sokkal inkább jobbra és olyan gyenge és rendetlen a működése, hogy minden pillanatban felmondhatja a szolgálatot. De azonfelül a tüdeje és gyomra olyan állapotban van, hogy menthetetlen – pár nap és vége. El is hittem, mert rettenetesen nézett ki. Jóformán eszméletlen volt és semmit sem evett. Nagyon sajnáltam. És akkor elhatároztam, hogy egy kilencedet fogok mondani a Kis Szt. Terézéhez és Kaszap Istvánhoz. Mivel magam még nagyon gyenge voltam, úgy, hogy az imádság is fárasztott, úgy gondoltam, hogy ha kettőjükhez közösen imádkozom, ezt is el fogják fogadni Szt. Terézke és Kaszap István. Sajnos nem emlékszem pontosan melyik napon kezdtem és így azt sem tudom, melyik napon fejeződött be a novenna, de valahogy január vége fel kezdtem és így február elején fejeztem be. Tehát elkezdtem az imákat – egyik nap a másik után telik, a gyerek állapota változatlan, nem eszik, s jóformán eszméletlen. A doktornő csodálkozik, hogy a gyerek még él, mert szerinte meg kellett volna haljon – én meg imádkoztam és drukoltam. A nyolcadik nap eltelt és a helyzet változatlan. Aznap a doktornő azt mondta, hogy 1-2 napja van maximum. A kilencedik nap reggel az ágyamból átkukuskálók az ő ágyára. Önkívületben fekszik és nyög. Elimádkoztam rendes imáimat és a végén

kezdem a novenna utolsó fordulóját. Befejeztem és aztán egy kicsit elaludtam. Felébredek egy idő múlva (nem tudom hány óra volt, mert óránk nem volt) és átnézek a kis fiú ágyára – látom, hogy a fiú félig ül az ágyában! Mondhatom, hogy abban az órában amikor befejeztem a novennát, a fiú egészségi állapotában hirtelen teljes változás állott be – a napokig tartó kínos, letargikus állapotból, mondhatni halálból minden átmenet nélkül a gyógyulás olyan stádiumába került, hogy mindenki, de főleg a doktornő csodálkozott. Még aznap kezdett jó étvágygal enni, fájdalmai teljesen megszűntek és egy hét múlva már felkelt. Márciusban elvitték röntgenre és megállapították, hogy cavernái teljesen bezárultak és attól kezdve eljövetelemig (1949. II. 15.) együtt voltunk és ő teljesen egészséges volt, cigarettázott és a legnagyobb hidegben is kijárt. Tökéletesen meggyógyult. De mondhatom édes Lulkóm, hogy sem azelőtt, de utána sem tudtam soha már oly intenzíven imádkozni. Próbáltam, nem ment. Ettől kezdem mindig közösen imádkoztam a Kis szt. Terézhez és Kaszap Istvánhoz.

Legjobban attól féltem, hogy szent gyónás és szent áldozás nélkül kell meghalljak. És ezért Szent Terézéhez és Kaszap Istvánhoz azért imádkoztam minden nap, hogy eszközölj ki az Úr Jézusnál, hogy halálom előtt meggyónhassak és szent áldozáshoz járulhassak. De mivel erősen beteg voltam, 1948 nyarán, de főleg októberben, hogy kedves szentjeimnek legyen „spielraum”-juk, azt kértem, hogy ha nem gyónhatnak és nem áldozhatnak halálom előtt, akkor eszközölj ki, hogy utolsó pillanatomban öntudatomnál legyek, hogy az Ő segítségükkel utolsó percemig tudjak ájtatosan imádkozni és a bűneimet bánni, hogy üdvözülhessek.

Hazatéréssel kapcsolatban azt kértem Szent Terézétől és Kaszap Istvántól, hogy ha lehet segítsenek, hogy ha erre méltónak találják – de megint csak a „spielraum” elv alapján a következőképp folytattam: „De ha nem térhetek haza, eszközölj ki kegyesen az Úr Jézus Krisztusnál, hogy olyan helyzetbe kerüljek, bárhol is legyen ez, hogy reggelként szent misére járhassak, és minél gyakrabban járulhassak szent áldozáshoz, hogy az Úr Jézus legirgalmasabb testének magamhoz vétele által megerősítve, a megszentelő kegyelem birtokában olyan mélyen vallásos, katolikus életet, manrézai életet élhessek, hogy az Úr Jézusé lehessen már életemben, hogy aztán az övé lehessen halálomban is.” Aztán kértem, hogy tegyék lehetővé akkor, hogy legyen egy missaleim és egy manréza imakönyvem, hogy ezek segítségével jobban tudjak imádkozni.

És ma édes Lulkóm, Pozsonyban vagyok kórházban (tehát nem otthon), van itt egy kápolna, ahol minden nap van szentmise (hétköznap reggel 6-kor, vasárnap 7-kor, de én nem járok minden nap, mert ez egy kicsit fárasztó volna), van egy missaleim (a Te régid) és Mariska fog hozni egy manréza imakönyvet... Hát, ha ez nem csodálatos és százszázalékos imameghallgatás,

Lujza



akkor semmi. Hát igazán nem lehet nem könnyezve megköszönni ennyi kegyemet és irgalmat.

És mivel rettenetes volt a táborban a prostitúció, mert hisz együtt voltunk elzárva férfiak és nők, kötelességemnek tartottam a magyarokat ettől visszatartani. Mivel pedig, hogy ezen az Úr Jézusnak annyi fájdalmat okozó legnagyobb bűn elkövetéséhez a gyerekeknek pénzre volt szükségük, amit csak úgy tudtak megszerezni, ha eladták a kenyerüket, a következőt mondtam nekik: Fiúk Ti éhesek vagytok és mindennap imádkoztok az Úr Istenhez, hogy „mindennapi kenyerünket” stb. És az Úr Isten oly végtelenül irgalmas és megadja nektek az életet biztosító kenyeret minden napra. És ti mit csináltok ezzel a kenyérral amit az Úr Isten nektek oly irgalmasan ad? Ti eladjátok a kenyeret és az azért kapott pénzen vesztek egy hatalmas korbácsot és aljasságokban odamentek és ostorozni kezdték Ti személyesen az Úr Jézus Krisztust, aki oly végtelenül irgalmas veletek, aki oly nagyon szeret titeket – gondoljatok arra, hogy ha ti az itteni életet szenvedésnek nevezitek, hogy mit szenved az Úr Jézus a ti hálátlanságokon és gonoszságokon.

És ez hihetetlenül hatott. Teljesen felhagytak minden ilyen piszkossággal és így aztán igaz barátságban és szeretetben éltünk. Én voltam a legidősebb, és mindenki János bácsinak szólított. Nagyon megszerettem őket – és igen nehéz volt a szívem amikor ők ott maradtak.

Édes jó Lulkóm, ezt a pár részletet leírtam neked, hogy egy kis kárpótlásod legyen azért, hogy most nem lehetünk együtt és hogy rengeteg fájdalomért, könnyeidért, aggodalmadért, szenvedésidért és imáidért mint egy ajándékként adjam neked ezen élményeket, melyeket onnan magammal hoztam – Csak az Istenért kérek, ne dicsérlj édesem, és csak örüljünk mindnyáján annak, ami történt, mert ezáltal közelebb jutottunk az Úr Jézus Szívéhez és én megtanultam Őt igazán szeretni.



# Egy éve történt: egyházmegyei felosztás

Egy éve, 2008. február 14-én XVI. Benedek pápa aláírásával Tomko bíboros ismertette az új egyházmegyei felosztást. Ami a szlovák híveknek öröm volt, az a felvidéki magyarok nagy többségének bánat és kétségbeesés.

Az új egyházmegyék kialakításával az eddigieket függőleges irányba felszabdalták, ezáltal a felvidéki magyar katolikusokat több egyházmegyébe sorolták, ahol kisebbségbe kerültek. Számos plébánia szűnt meg, vagy magyar pap híján - mivel a régi, aki ellátta, más egyházmegyből járt át kisegíteni - szlovákokat helyeztek oda. A papneveldekbe egyenlőtlen arányban osztódtak el a kispapok.

Az új egyházmegyei felosztást szomorú szívvel szemlélték a felvidéki magyar katolikusok lelkipásztorai és hívei is. A többségük ugyanis magyar püspök kinevezésében reménykedett. Ez nem valósult meg.

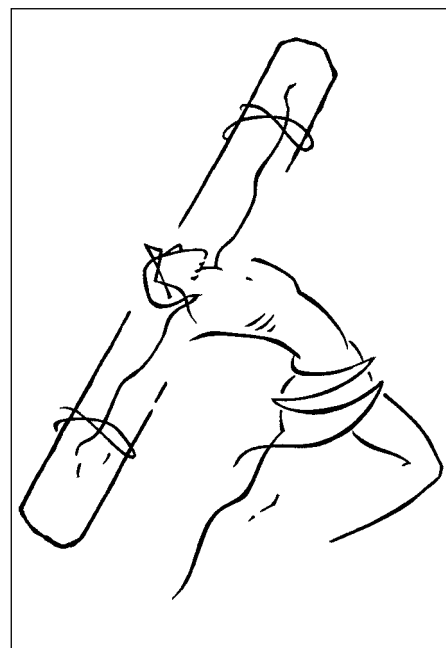
A magyar nemzetiségű katolikus hívek és lelkipásztoraik kezdeményezését felkarolva 3 felvidéki magyar civil szervezet nyílt levélben reagált a Szlovák Püspökkari Konferencia által kihirdetett február 14-ei egyházmegyei felosztásra. A Pázmaneum Polgári Társulás, a Mécs László Társulás

és a Jó Pásztor Alapítvány által írt nyílt levelet először a Szlovák Püspökkari Konferenciának, a megyéspüspököknek és az Apostoli Nunciatúrának küldték meg. Később aláírásgyűjtésbe kezdtek, aminek eredménye, hogy két hónap alatt 25 000 aláírás jött össze.

A levél leghevesebb ellenzője a Remény katolikus hetilap főszerkesztője volt, aki elhamarkodottnak ítélte meg a Nyílt levél íróinak reakcióját és elítélte azt.

Az egyházmegyei felosztást követően és a Nyílt levél tartalmának valós meglátásai után a szlovák püspökök engedményeket tettek, de a magyar püspök kinevezése a mai napig is várat magára. Remény nincs rá, hiszen állandóan támadják azokat, akik megemlítik ennek fontosságát. Az ún. püspöki helynökök kinevezésével oldották meg az új helyzetet a szlovák püspökök. Ebből Nyitrán szlovák ajkú került kinevezésre. Pozsonyban érseki megbízott foglalkozik a magyar hívekkel. Nagyszombatban Orosch János püspök atya gondját viseli a nyájnak, míg Besztercebányán magyar nemzetiségű püspöki helynököt neveztek ki.

Az egyházmegyei felosztás körül nem csitultak el a hangok. A szlovák püspök-



ök ideális megoldásról beszélnek. Őket támogatják bizonyos magyar papok is. A másik oldalon a Nyílt levél szerzői és a hozzájuk csatlakozott országos társadalmi szervezetek és polgári társulások állnak, valamint szintén magyar papok, hívek. Ma már nem csak a felvidéki magyar katolikusok kiáltanak saját anyanyelvükön beszélő főpásztorért, hanem a ruszin görögkatolikus testvéreik is. A problémát egyenlőre nem kívánja orvosolni senki, hiszen az idő halad, a nemzetiségek számaránya csökken és lassan arra hivatkozhatnak, hogy ilyen kevés magyarnak vagy ruszinnak nem érdemes saját püspököt kinevezni.

(Pázmaneum)





# A szlovákiai ruszinok is saját püspököt kérnek

A ruszin görögkatolikusok továbbra is kérik jogaik érvényesítését a hitéletben – írja levelében JUDr. Peter Krajňák, a Szlovákiai ruszin görögkatolikus hívők Chartája 2007 c. dokumentum aláírója.

A felvidéki ruszin görögkatolikusok érdeklődéssel szemlélik a magyar nemzeti kisebbséghez tartozó katolikusok azon törekvését, hogy saját püspököt nevezzenek ki számukra. Egyetértenek azzal, hogy a magyar katolikusok kérése összhangban van a II. Vatikáni zsinat szellemével, a Szlovákiában élő polgárok alkotmányos jogaival, a nemzeti kisebbségek védelmére vonatkozó nemzetközi dokumentumokkal, valamint bármely nemzeti közösségnek azon természetes jogával, hogy anyanyelvén hallgathassa Isten ígétjét. Ebben az összefüggésben dokumentumok egész sora igazolja, hogy a Szlovákiában élő ruszin kisebbség már 12 éve szorgalmazza, hogy saját görögkatolikus püspöke legyen. A Szlovákiában élő ruszinok nagyrészt görögkatolikusok, s a görögkatolikus hívek közül több mint 36 ezren vallják magukat ruszin anyanyelvűnek. A görögkatolikus egyházi vezetés az egy évvel ezelőtt megalakított szlovákiai egyháztartomány keretében a liturgikus szertartások szlovákosítására törekszik, s gátolja a ruszin nemzeti kisebbséghez tartozó hívek számára a szentségek anyanyelvükön történő kiszolgáltatását. Ezenkívül nem készíti fel az eperjesi papi szeminárium növendékeit a ruszin parókiákban való lelkipásztori szolgálatra, s ezeket a parókiákat ruszinellenes irányultságú papokkal tölti be. Általánosságban véve elmondható, hogy akadályokat gördít azon papok elé, akik a ruszin hívek érdekében tevékenykednek, és tiszteletben akarják tartani nemzetiségi jogaikat a hitéletben. Már 1999-ben látogatást tett egy küldöttség a ruszin hívek képviselőiben Luigi Dossena apostoli nunciussnál, majd később utódjánál, Henryk J. Nowackinál is, akiket tájékoztattak arról, hogy az egyházi hierarchia nem tartja tiszteletben a ruszin hívek nemzetiségi jogait, s egyben előadták kérésüket, amely saját ruszin görögkatolikus püspök kinevezésére irányult. A hívek kezdeményezésére

2007 elején elfogadták a Szlovákiai ruszin görögkatolikus hívők Chartája 2007 elnevezésű dokumentumát, és kérvényt intéztek XVI. Benedek pápához, hogy fogadja a Charta aláíróinak képviselőit a Vatikánban, ahol tájékoztatni szeretnék őt kéréseikről. Ezt a kérést megerősítette a romániai Sighet-i Marmateiben tartott Ruszinok IX. Világkongresszusán megfogalmazott levél is, amelyet szintén eljuttattak a Szentatyához, s amelyben ugyancsak kérik ruszin püspök kinevezését Szlovákiában.

Sajnos, az eddigi kezdeményezésekre nem érkezett érdemi válasz. A felvidéki ruszin görögkatolikus hívek az új szlovákiai egyházmegyei elrendezés után elégedetlenek, ám meg vannak győződve kéréseik jogosságáról, és bíznak problémáik igazságos megoldásában. A ruszin nemzeti kisebbséghez tartozó görögkatolikus hívek nevében:

JUDr. Peter Krajňák, a Szlovákiai ruszin görögkatolikus hívők Chartája 2007 c. dokumentum aláírója.

(Pázmaneum)





Ritka esemény, és nagyon-nagyon ritka az olyan család, amelyben ketten is képesek eredeti, új szemléletet kialakítani alapvető jelenségekről. Grandpierre Kolozsvári Endre és fia, Grandpierre Attila esetében ez történt – történik. Ékes bizonyíték az Attila és a hunok c. 2006-ban megjelent /Napkút Kiadó/

című könyvük, amely a szkíta-hun-magyar folytonosság alapműve. Grandpierre Attilával folytatott beszélgetéseink harmadik részében édesapjáról kérdezgetem a Magyar Tudományos Akadémia Csillagászati Kutató Intézetének tudományos munkatársát, a bioasztrológia nemzetközileg is

elismert szakemberét, a költőt, zeneszerzőt, folyóiratszerkesztőt. (Előzőleg arról esett szó, hogy egyre inkább bebizonyosodik: a Nap és a világegyetem élő természetű, nem „holt anyag” a csillagunk, sem, minden a harmónia, az igazság, a jóság, a szeretet kibontakozása felé halad...)

# A magyarság történelem szemlélete átalakult

## Találkozások Grandpierre Attila csillagással III.

*Édesapád kiváló könyveket alkotott és egész életében a saját útját járta, amikor a magyar őstörténetről és történelmünkről írt. Eredetiség jellemezte, s bár nem tartozott a divatos tudósok közé, az emberek megsejtették, hogy igaza van. Ki volt ő tulajdonképpen?*

Elsősorban történész, őstörténész volt. Huszonnyolc könyve jelent meg és a magyar történettudósok legkiválóbbjai közé tartozott. Bakay Kornél például azt mondta róla, hogy a történészek díszpályájában lenne a helye, Badiny Jós Ferenc pedig úgy nyilatkozott, hogy édesapám volt korunk legkiválóbb történelmi oknyomozója. Bár nem emlegetik gyakran, mégis tény, hogy édesapám munkásságának hatására átalakult a magyarság történelem szemlélete. Ő már 1979-ben – három évtizede! – arról értekezett, hogy tizenkét honviszafoglalás volt és a magyarság őshonos a Kárpát-medencében. A Tárih-i Üngürüsz – a Magyarok krónikája – jelentőségének felismerése édesapámnak is köszönhető, bár azt a volt Csehszlovákiában élt ímelyi származású Blaskovics József fordította vissza törökről magyarra, aki a prágai Károly Egyetem turkológiai tanszékének vezetője volt. Nem akadt azonban magyar történész, aki mellé mert volna állni, édesapám viszont igen, és ennek tudható be, hogy ő aztán levelezett Pozsgay Imrével, a minisztériummal, elment az akadémiaira, hogy felhívja a figyelmet e fontos dokumentum jelentőségére, de ott megfenyegették, azzal, hogy álljon el a könyv kiadásának tervétől. Édesapám két tanulmányt írt erről a krónikáról, az egyiket a Kortárs közölte. A főszerkesztő

előre megmondta, hogy a tanulmánnyal képletes szöveget ütött az ő koporsójába, és így is lett – a közlés után a főszerkesztőt elmozdították az állásából, mert magyar vonatkozású krónikáról merészelt írni! A tanulmány olyan nagy feltűnést keltett, és olyan erősen hatott a magyar közgondolkodásra, hogy azt már nem lehetett elfojtani. Így hát végül mégiscsak megjelent ez a bizonyos Tárih-i Üngürüsz, amely azóta is nagyon fontos magyar ősdokumentum, mert ez a legrégebb gesztánk, még Árpád kora előtti. Édesapám írt egy tizenegy részes sorozatot a magyar történelem központi titkairól, írt a magyarok titkos történetéről, amiben leleplezi, hogy a nemzetközi erők hogyan szövetkeztek Magyarország Európa legnagyobb katonai hatalmának (titkos diplomáciai és egyéb utakon történő) megsemmisítésére.

*Milyen források táplálták édesapád tudását, amikor – a múlt század második felében – nem lehetett külföldre utazni, más tudósokkal kapcsolatot tartani, levéltárakban kutatni?*

Édesapám nemcsak rendkívül képzett és tájékozott volt, hanem volt egy különleges adottsága, egy különleges látásmódja... Rájött, hogy a logika óriási erő. A logikus gondolkodással olyan mélyrehatóan lehet megismerni a valóságot, hogy lehetőségünk nyílik addigi ismereteink átértékelésére. A felszínes logikát még rá lehet kényszeríteni, hogy oda kötődjön, ahová klötni akarják, de ha az ember mélyen megérti, miről van szó, akkor nem lehet félrevezetni. Ha van egy mély kötődés, egy biztos lábakon álló tudás, akkor erre a tudásra kell építeni a többit, nem pedig

a bizonytalanra, a kívülről erőszakoltra. Ha a legbiztosabb tudásra, amely logikailag is védhető és tényeken alapszik, logikusan építkezünk, akkor egész más képet fogunk kapni, mint a kívülről adagolt hatalmi szempontok vagy a megszokott összefüggések követésével.

*Hogyan viselte édesapád, hogy elvetették érveléseit?*

Már az első könyve is fekete listára került, az Ördög apostolai ifúsági regényről pedig azt írták, hogy a három legzseniálisabb magyar történelmi regény egyike, s ezért kötelező olvasmánnyá kellene tenni... Ezután készült el a Fekete hóesés c. könyve. Ebben Zrínyi meggyilkoltatását bizonyította be. Ezt is betiltották, s az ú.n. rendszerváltásig csak elvéve tudott megjelenni könyve... Voltak azonban barátai, akik segítettek. Az Aranykincsek hullanak a Hargitára c. kötete, Kiss Dénes költő segítségével látott napvilágot. Ebben a könyvben ír a Tárih-i Üngürüszről is, meg arról, hogy több tízezer éves csodaszarvas mondáink vannak. Egy mondasor, amely igazolja: a magyarság mindig fontosnak tartotta hogy visszatérjen a Kárpátok közé, s ezt a vágyát a csodaszarvas mondákkal fejezte ki. Vannak olyan csodaszarvas mondáink is, amelyekben Magor szerepel elsőként és Hunor később – ezek különböző korszakokban keletkeztek. Nincs még egy olyan népe a világnak, amely az őshazájába több tízezer éven át vágyódott volna vissza, és ezt ilyen mítoszokkal, történelmileg megalapozott mondákkal fejezné ki. Ezek teljes feltárását és bemutatását édesapám elvégezte, ezeket tartalmazza az említett könyv, valamint a ma-



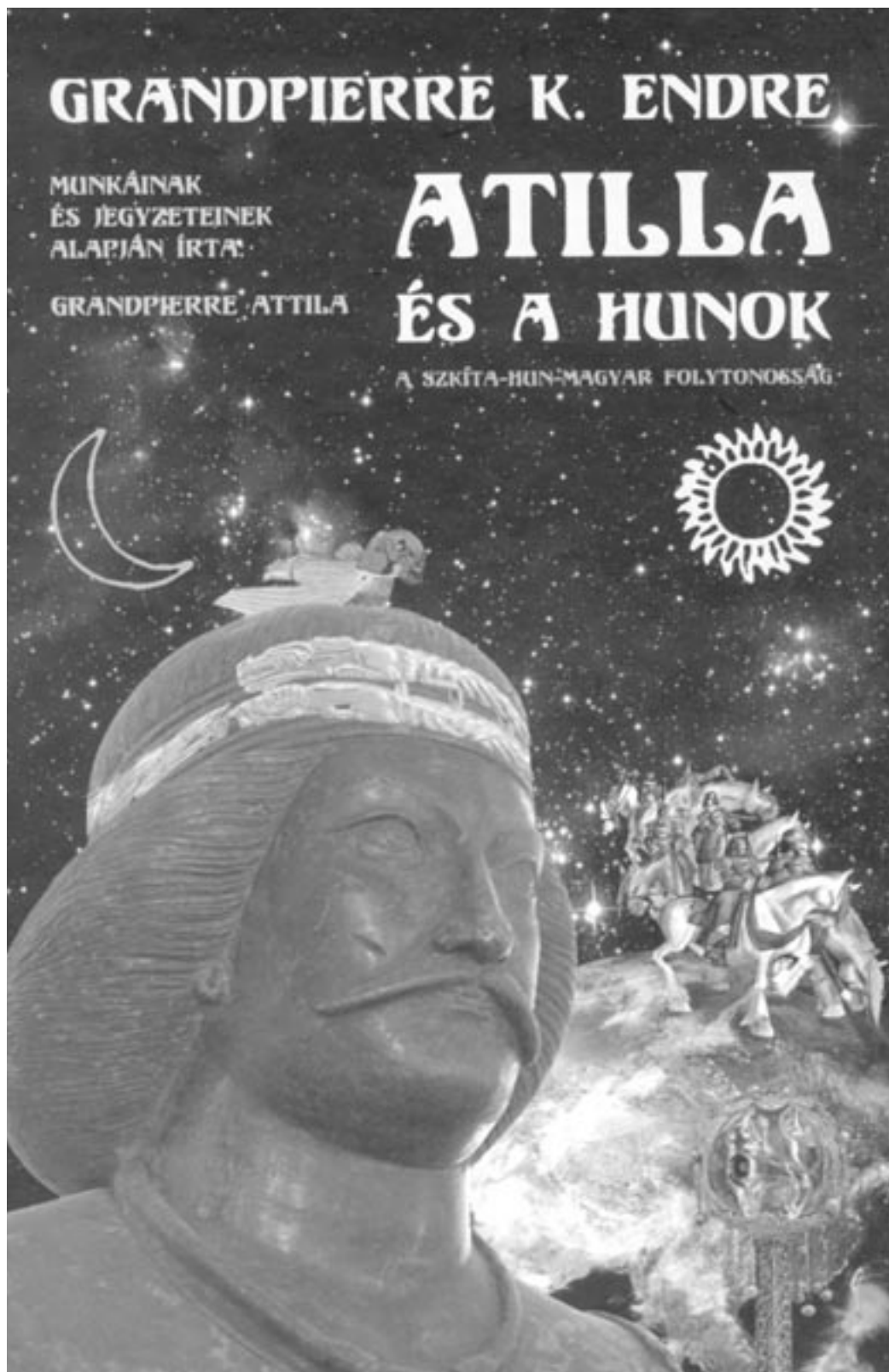
gyarság eredetmondáit. Édesapám leveze-  
ti, hogy a Hargita az emberiség őshazája,  
itt jelent meg az első ember, innen indult  
útjára az emberiség. Itt élt az emberiség  
őskirálya, Hargita... Óriási jelentőségű  
ismeretek tömegét vonultatja fel ez a mű.  
Érdekessége, hogy 40 ezer példányban  
jelentették meg, de egy héten belül már  
nem lehetett kapni... Azért is, mert valaki  
felvásárolta a negyvenezer példány zömét.  
Ezt a hírt mi hallottuk, de nem erősítették  
meg hivatalosan... Lehetett benne valami,  
mert tízegynehány évvel később arról ér-  
tesültünk, hogy van egy raktár, amelyben  
több mint tízezer példányt tárolnak ebből  
a könyvből. Aki annak idején megvette  
a példányokat valószínűleg úgy gondolta,  
hogy egyszer jó pénzt kap majd értük...  
Elmentünk a raktárba és felvásároltuk a  
példányokat, de ezek máig nem kerültek  
az országos terjesztésbe, bár egyes boltok-  
ban forgalomban vannak.

*Hol például?*

Például Budapesten, a Fehérlófia köny-  
vesboltban.

*Beszélg még az édesapádról. Milyen alkatú  
ember volt? Az írásai alapján tudjuk, hogy  
igazságszerető, bátor, rendkívül képzett.  
Milyen volt a mindennapokban? Hányan  
voltatok gyerekek?*

Ketten. (Van még egy bátyám). Az édes-  
apám hihetetlenül nagy munkabírású  
volt, nem csak nappal dolgozott, hanem  
éjjel is. Ezt úgy értem, hogy mielőtt el-  
aludt, elkészített az ágya mellé ceruzát és  
papírt, s mivel gyakran felébredt, leírta az  
álmait... Álmában is alkotott, verseket hal-  
lott, óriási gondolatai támadtak, s ezeket  
lejegyzetelte. Mire felkelt, már várta napi  
anyaga a munkához. Amikor ihletett álla-  
potban érezte magát, mert megnyílt előtte  
egy világ, élményeit diktafonba mondta, s  
utána leírta. Velünk, gyerekekkel érdekes  
kapcsolata volt. Minden héten, tizenéves  
korunktól kezdve, leült velünk beszélget-  
ni. Pár óra hosszan társalgott velünk, pró-  
bára tette a képességeinket. Különböző  
kérdéseket tett fel, például azt, hogy mi-  
ért álmodik az ember, vagy például, hogy  
a világegyetem a javulás vagy a romlás  
útján halad-e? Tökéletesedik-e a világ-  
egyetem vagy távolodik a tökéletességtől?  
Nekünk gondolkodás nélkül, azonnal el  
kellett mondanunk, mi jut a kérdésekről  
az eszünkbe, és arra kért, mondjuk egyre  
gyorsabban, amit gondolunk és mi mond-  
tuk is órákon át... Olyan kérdése is volt,  
hogy miért hullik a vakolat, s erre is azon-  
nal kellett felelnünk... Izgalmas témákat



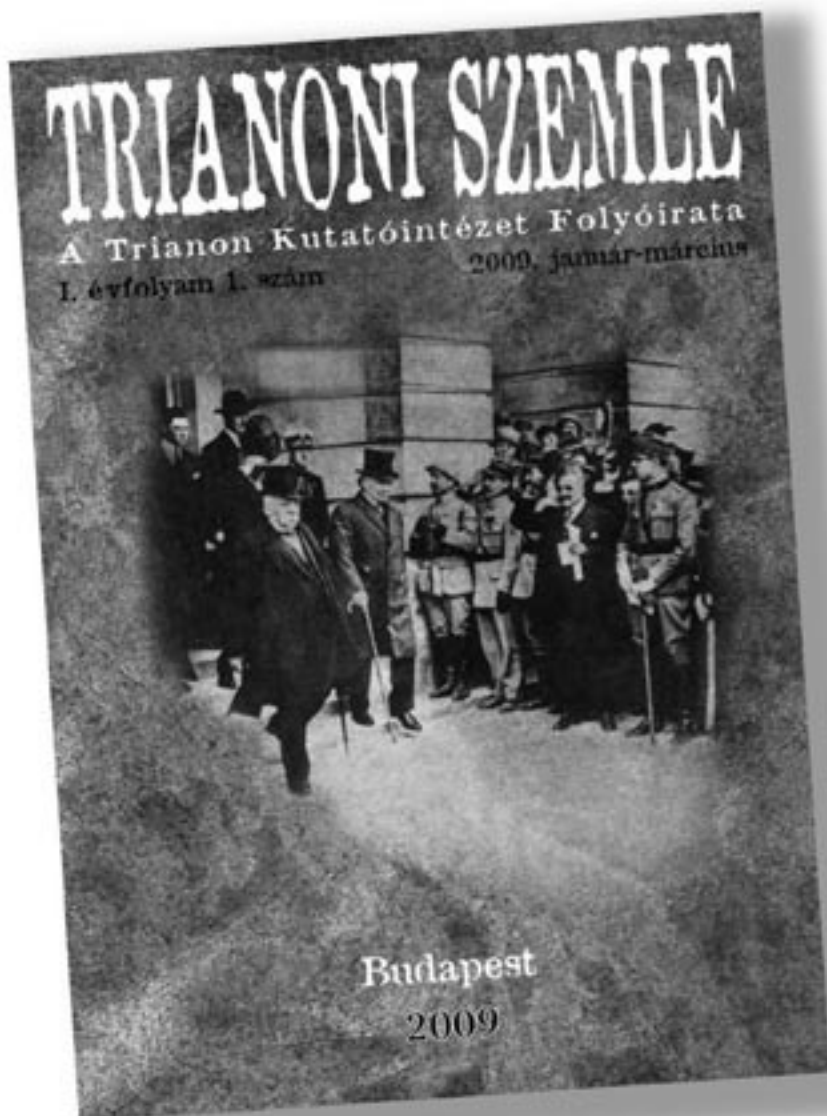
kaptunk, amelyek erősen foglalkoztattak  
bennünket...És sokat mesélt nekünk arról,  
hogy mi érdekli őt. Mi az, ami izgalomban  
tartja? Beszélt a mágikus korról, amelynek  
jelentőségét ő fedezte fel, mert szerinte az  
emberiség történelme két korszakból áll.  
Van egy mágikus kor, az Aranykor, amely  
évmilliókon keresztül tartott, s amelyben

az emberiség meg tudta valósítani képes-  
ségeit. Az emberiség akkoriban csodála-  
tos tudással rendelkezett, akkor egész más  
fajta társadalmat hoztak létre az emberek,  
más volt a közösségi életük, mert egymás  
javára cselekedtek...

Batta György



# Beneš, a manipulátor



küldi gróf Tisza István magyar miniszterelnöknek, mert a derék Masaryk a magyarokról is ír a reá jellemző stílusban. Tisza – mivel éppen egy önvédelmi háborúban álló ország vezetője s elég sok tennivalója van, átküldi az egész paksamétát Sándor János belügyminiszternek, aki egyik munkatársától jelentést kér az ügyről. Ebből idézünk: „A füzet az egyesült horvát, szerb és szlovén ifjúság manifesztuma, melyhez Masaryk, volt reichsrati képviselő írt előszót. A füzet Párisban jelent meg és célja, hogy hangulatot csináljon a jugoszláv ügy mellett. Masaryk előszavában kifejti, hogy a szerbeket a monarchiában elnyomják, hogy a magyarok a németek portásai és porkolábjai. A szerajevói gyilkosságról azt mondja, hogy ez utolsó kísérlete volt a kétségbeesett fiatalembereknek, hogy az elnyomás igáját lerázzák. Az egész manifesztumon végig vonul annak bizonyítása, hogy a horvát nép is a szlovénnel és a szerbekkel tart...[és] felállítja egy jövődő nagy jugoszláv állam ideálját...A manifesztum egyébként egy térképet is tartalmaz,[amely szerint] ez az állam Szegedig, Dombóvárig, Kanizsáig, ettől délre egészen Albániáig terjedne és hozzá tartoznék az egész tengerpart is.” Ma már érthetetlen, hogy Masaryknak mi baja volt a portásokkal, de az, hogy nyíltan támogatta a szerajevói gyilkosokat, akik a kialakulóban lévő európai terrorizmus személyiségei, mutatja „Európa legnagyobb humanistájának” tényleges mentalitását és erkölcsi fölfogását.

Eközben Beneš, a tanítvány is dolgozik: megírja az itt, s a következő lapszámokban olvasható munkáját. A Törjétek szét...kétségtelenül a huszadik századi etnikai-politikai manipuláció magasiskolója. Azt csinálja ugyanis, hogy amit el szeretne érni, meg szeretne valósítani, ti. a cseh és szlovák egységet egy nagy országban, vissza vetíti a múltba, mintha ott és akkor (legalábbis szellemiekben és lelkiekben) ez már létezett volna. Ez tárgyalás módjának az alapja. Ha egyszer az olvasó beleéli magát ebbe a kiinduló helyzetbe, a mű végén teljesen logikusnak, nyilván valónak tartja azt, hogy meg kell valósítani Csehszlovákiát. Ezt írja: „A cseh nemzet, melyet léte, történelme és évszázados munkája során is

Beneš még csak 31 éves fiatal ember, amikor 1915 szeptemberében volt egyetemi professzora, Masaryk után szökik Párizsba. Jól ismeri Franciaországot: ott is tanult s 1908-ban Dijonban szerzett jogi doktorátust. Sok embert ismer az Osztrák-Magyar Monarchia ezen ellenségének országában; tudja, hogy a francia politikusokban meglévő németellenes gyűlöletet – esetleg – kihasználhatja nemzeti céljai érdekében. Nem a harctéren van (ahol egyébként nemzetársai napról napra művelik a katonai árulás és emberi gyávaság minden formáját), tehát bőven van ideje erre a tevékenységre.

Masarykkal nemzetközi jelentőségű akcióba fognak. Végig gondolják, kitalál-

ják a politikai manipuláció leghatásosabb formáit. Érdekes, hogy nem csak ellenfeleiket, hanem – az eredmény érdekében – barátait is becsapják. A hazug politikai befolyásolást az akkori Európában létező legmagasabb szintre fejlesztik. Látható, hogy legfontosabb céljuk a Monarchia megsemmisítése. Valóban, ameddig ez a birodalom bármely formában létezik, nincs esélyük a tervezett Csehszlovákia létrehozására.

Masaryk tehát előszót ír egy 1916-ban Párizsban megjelenő, a leendő Jugoszlávia létrehozását népszerűsítő propaganda-füzethez. A L'Unité Yougoslave című brossurát báró Burián István, a Monarchia külügyminisztere 1916 június 24-én meg-





ülődtek, fennkölt humánus eszmények mélységes elkötelezettje, nemes célja egy magas vallási és erkölcsi eszmerendszer megvalósítása. Egész tevékenységét a boldogság, az igazság keresésére és az emberiség erkölcsi és eszmei ideáljainak lázas kutatására összpontosítja. S hogy e történelmi küldetése beteljesedjen, nem vágyott másra, csak békében élni.” A cseh nemzetbe persze bele érti a szlovákokat is, amiért ez utóbbiak majd csak néhány év múlva haragszanak meg. Ezt munkája legelső mondatában így fogalmazza meg: „A csehszlovák, vagy egyszerűbben cseh népet hét millió cseh és három millió szlovák alkotja.”

A közös cseh-szlovák múlt teszi lehetővé a manipulátor számára azt, hogy az elmúlt évszázadokra vonatkoztatva három történelmi ellenséget emlegessen: a németeket, a Habsburgokat és a magyarokat. Milyen érdekes – mondhatta a francia olvasó – ebben a mostani világháborúban éppen e három ellenség ellen küzdünk! Igaza van ennek a Benešnek! Hát még akkor, amikor azt fejtegeti, hogy a majdani győztes Franciaországnak a széttúzott Monarchia területén megalakuló országok a legjobb szövetségesei lesznek!

Anélkül, hogy a manipulációira (és hazugságaira) sorra hoznánk a példákat, meg kell állapítanunk, hogy Beneš írása nagy hatással lehetett a francia politikusokra és a közép-európai viszonyokat kevéssé ismerő francia közvéleményre.

A manipulátor azt hihette, hogy a Monarchiába becsempészett füzete nagy hatást vált ki a birodalom szláv népei között is. Nem tévedett nagyot, bár voltak szlávok, akik mereven vissza utasították az elképzeléseit. A m. kir. belügyminisztérium horvát lapszemléje iratai között 1917 őszeről fennmaradt egy fontos forrás: „A zágrábi Hrvatska című jogpárti lap november 21-i számában azt írja, hogy a horvát nép a világháborúból igen sokat tanulhatott. Tudja már, hogy nem csupa barátok veszik őt körül. Nem várhat jót sem a németektől, sem a magyaroktól. Sőt a szerbeket és olaszokat sem tekintheti barátainak.(...) Ennek a népnek nem kell nagy szerb állam s tiltakozik Masaryk, Trumbic és Hinkovic nagyszerb propagandája ellen. Masaryknak egyik barátja és kollegája: Beneš Ede, a prágai egyetem [volt] tanára, nagy szociológus, mint a szerb-horvát ifjúság prófétája, egy röpiratot adott ki, Détruisez

*balról Beneš és Masaryk*



l’Austrie-Hongrie, La martyre des Tchéco-Slovaques á travers l’histoire [így!] címmel Párisban 1916-ban. E röpiratban a monarchia szétbomlását kívánja. De ez az alakulat a horvátokat is elnyelné a nagyszerb tengerben, ami ellen ők védekezni fognak mindvégig. A horvátok szándéka és törekvése az, hogy törvényes uralkodójuk jó alattvalói legyenek, de egy önálló horvát állam keretei között.” Föltehetjük azt a kérdést is, hogy van-e felelőssége Benešnek az 1990-es évek véres Balkán-háborúja kirobbanásában? Hiszen a szabadságszerető horvát nép éppen a Masaryk és Beneš segítségével létrehozott, szerbek vezette Jugoszláviá-

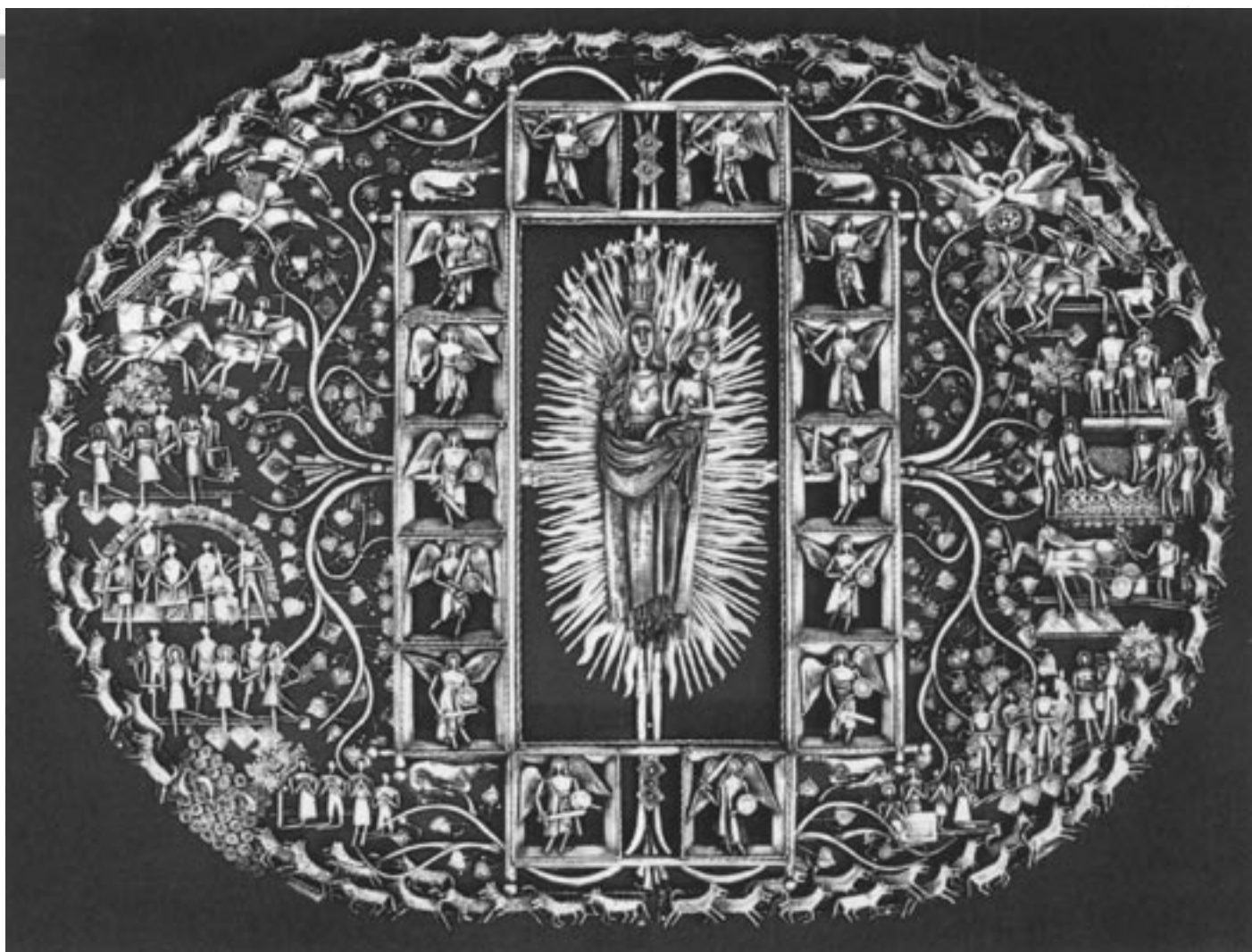
ból lépett ki a (Magyarországtól kapott) fegyverek erejével. Megfigyelhető, hogy egy-egy politikai döntésnek sokszor csak évtizedek múltán mutatkoznak meg a következményei.

A politikai manipulációt nem Beneš találta ki, de túlzás nélkül állíthatjuk, hogy komoly szerepe van a tökélyre fejlesztésében. Utólag persze könnyű megállapítani, hogy a pillanatnyi önző érdekek megvalósításáért fölládozta Csehszlovákia létalapjait: 1992-ben csehek és szlovákok örömmel váltak el egymástól. A történelmi hazugságokat azok buktatták meg, akik azokat létrehozták.

*RAFFAY Ernő*

*A Nagy Trianon-kastély*





Remekül megmunkált ötvösművet látunk, középen a Magyarország Nagyasszonyával, karján a gyermek Jézussal. Liturgikus térbe kerülvén a nemzet és a hit elválaszthatatlan összetartozását fogja hirdetni.

## Magyarok műhelye

# Fekete György: Tárgyak természetrajza

Nem szerencsés egy könyvismertetőt azal kezdeni, hogy megoldhatatlan feladatra vállalkozom: Fekete György új könyvét szeretném bemutatni, melynek már a címe is töprengésre késztheti jövőendő olvasóját, bár az alcím nyújt némi fogódzót – Tapasztalásaim könyve.

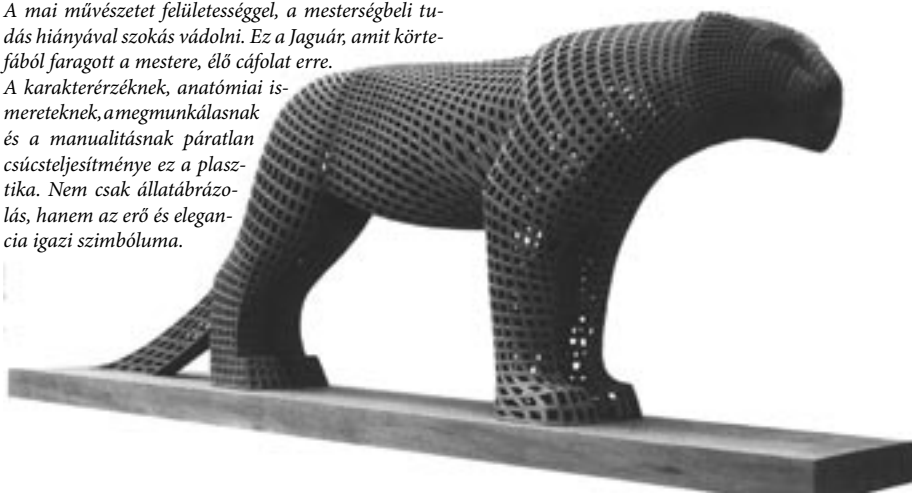
Fekete György egyike azoknak a kortárs magyaroknak, akiket sok féle tehetséggel áldott meg a Teremtő. Végzettségét tekintve belsőépítész – diplomáját 1957-ben szerezte az Iparművészeti Főiskolán. Eleinte az Általános Építettervező Vállalatnál dolgozott, majd önálló tervezőműtermet és műhelyt létesített: oktatási, egészségügyi, igazgatási és kulturális nagyberuházások, bútort és tárgysorozatok tervezésével foglalkozott. Hazai és külföldi kiállítások az ő tervei alapján harminc országban százhatvan alkalommal valósultak meg. Pályázatokon megbízást kapott murális (fali) plasztikák elkészítésére

is. A mester, aki ma a professzor emeritus cím birtokosa, több száz szakirodalmi cikk szerzője és hat televíziós környezetkultúrasorozat forgatókönyvének írója, műsorvezetője volt. Igazgatta a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolát; az Iparművészeti Vállalat megszűnéséig annak művészeti vezetője és a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének alelnöke volt.

*A mai művészetet felületességgel, a mesterségbeli tudás hiányával szokás vádolni. Ez a Jaguár, amit körtefából faragott a mestere, élő cáfolat erre.*

*A karakterérzéknek, anatómiai ismereteknek, amegmunkálásnak és a manualitásnak páratlan csúcsteljesítménye ez a plasztika. Nem csak állatábrázolás, hanem az erő és elegancia igazi szimbóluma.*

1990-ben lett a Művelődési és Köznevelési Minisztérium kulturális helyettes államtitkára, parlamenti képviselő. Egyik alapítója volt a Nemzeti Kulturális Alapnak, majd első elnöke is. 1996-ban habilitált egyetemi tanárrá a Nyugat-magyarországi Egyetemen Sopronban. Újraalapította a Magyar Iparművészet folyóiratot, melyet ma főszerkesztőként jegyez. Alapító elnöke a Magyar Öröksége





ket Megnevező Bizottságnak, tagja a Magyar Művészeti Akadémiának, alelnöke a nemzeti Társaskörnek. Egy sor kitüntetését kapott; Zalaegerszeg és Tornyoispálca díszpolgára és a Felvidék nagy barátja! Könyvei – esszék, versek, cikkgyűjtemények, művésztsákkal folytatott beszélgetések, stb. – tizenhét kötetben jelentek meg.

E szakmai életrajzot elsősorban azért teszem közzé, hogy nyilvánvaló legyen: a sok féle irány, a szerteágazó munkásság tette lehetővé, hogy Fekete György alapos előkészületek, töprengések és belső küzdelmek után megírhatta idén megjelent (Holnap Kiadó, Budapest) különleges könyvét, amely nagy valószínűséggel nemzetközi viszonylatban is egyedülálló. (A szerző szerint a legtöbb tapasztalatot tanári és egyetemi oktatói ténykedése során szerezte.)

Igyszületett meg a gyönyörű album, amely egy fogékony magyar ember eredeti gondolkodását tükrözi. Bemutat egy világot, amely mindnyájunkat körülvesz, de elsiklunk fölötte. Azt ugyan érzékeljük, hogy milyen tárgy, melyik élő környezet kedves számunkra, s azt is, mi az, ami taszít. Nem tudjuk azonban összefogni az életünkhöz tartozó sokezer vagy soktízezer tárgyat a remekművektől kezdve a szívesen használt, kézbe simuló szerszámokon át a giccsekig. „Ez a könyv a tárgyak iránti végtelen rokonszenvem, felelősségérzetem írott dokumentuma, és nem felületes feltételezések csokra. Ez a könyv jóindulattal közreadott segédlet az emberi környezet megértéséhez, alakításához, és nem szigorú szakkönyv. Ez a könyv csak egy könyv, tudva, hogy létezik a Könyvek Könyve, a Szentírás, amely nélkül minden könyvnek értelme múlna. Ennek is.” – írja a kötet előszavában Fekete György.

Minthogy én már többször átolvastam a huszonegy fejezetre tagolt, többszáz fotót felvontató művet, megállapíthattam, hogy

1. a kötet gyönyörű magyarsággal megírt, kristálytisza mondatokban hozza közelebb a tárgyak világát,
2. bár szakmai műről van szó, a szövegnek lelke van, mert a szerző felfigyel a tárgyra, akár az utcákon jár-ke, akár múzeumainkat, közintézményeinket, tereinket, sőt: a természetet járja.
3. Fekete György műve magyarázatot ad rá, kik vagyunk mi, magyarok.

Az Isten minden népet megajándékoz tehetségekkel, de lélekszámunkhoz viszonyítva mi mintha többet kapnánk nagy egyéniségekből.

Nemzetünk jövőjének építése folyamatos, lehet idegen hadsereg az országban, és akkor is az, ha belső ellenség próbálja meg félreál-



Ereklyetartónak készült Szent László királyunk mellszobra, hermája. Tűzaranyozott ezüstlemezből van, sodronyzománcozott betétekkel, gránátok, hegyikristályok, üvegek gazdag kiegészítésével. Lent: Lakásokban egyáltalán nem közönbös, hogy milyen természetűek a tárgyak, így elsősorban a bútorezervek anyagai és vonalvezetései. Emberközelségük, melegségük elemi szempont. A modern bútortervezés mindig figyelembe vette ezt a kívánást, és szériatermékek esetében is biztosította a magas színvonalat.

lítani a teremtő magyarokat. Legjobbaink mindnyájunkért felelősséget éreznek s nem

kétséges, hogy a haza fényre derül!

Batta György



# Szikrában szórom szét bujdokló magamat

## A költő Hrubík Béla

József Attilától származik a híres mondat: Magyar írás, magyar sors! Az állítás igazát mindegyik olyan költő hitelesíti, aki verseiben – a nagy elődök taposta ösvényen járva – nemzetünk sorsa iránt aggódik. Nem zárkózik elefántcsont toronyba, nem rejtőzik lélektelen, bár nyelvhelyességi szempontból fényesre csiszolt mondatokba.

A negyvennégy esztendőes Hrubík Béla a hatvanezres Csemadok szervezet országos elnöke, tehát ismert közéleti személyiség, de talán még maguk e civil szervezet tagjai sem valamennyien tudják: kétkönyves költő a vezetőjük, akinek legutóbbi, Jövendölés című szép kötetét 2004-ben a Méry Ratio somorjai kiadó jelentette meg. A verseket ebből a kiadványból válogattuk.

Nézzük hát, ki is ez az ereje teljében lévő, ezüsthajú férfiú, akit a „bujdosó tisztesség utolér és letaszít a földre, itt ragadsz már a formálhatatlan kövek között örökre, pásztornak nyáj nélkül az eltévelyedetteket keresni egyre.”

Az Ipoly mente szülőltének édesapja közműves. Az édesanyja már csak fia verseiben él, de lélekben most is támasza országjáró fiának, aki jó pásztorként próbálja maga köré gyűjteni a magyarokat, hogy ne sodorhasson el bennünket a gyorsuló idő. Ipolynyéki otthonában, édesapjával együtt épített házában három nő veszi körül – a felesége és két lánya. Hrubík Béla kevéske szabadidejében ilyen tájt, március tizenötödike előtt kopjafát farag a barátjával együtt a szabadságharc hősei emlékére és máig tagja a település színjátszó csoportjának.

A közösség szolgálatának vágya a vérben van. Az ipolysági gimnázium végzettje, akiből elektrotechnikus lett, majd kisvállalkozó, diákkorától kezdve műkedvelő színjátszó, néptáncos és verselő, a gimnázium Díjak című lapjának főszerkesztője. Tagja az ipolysági József Attila Irodalmi Színpadnak, két éven át az Ifjú Szívek népművészeti együttes táncosa, 1986-tól a Hont folklórcsoport vezetője. Versei már akkoriban megjelentek hazai magyar lapjainkban. Közéleti tevékenysége gimnazista korában kezdődött, 1978-tól tagja a Csemadoknak, 1990-től a Csemadok járási vezetőségében találjuk. Akkor lett elnöke az Együttélés Politikai Mozgalmak nagykürtösi ügyvivő testületének is. Ezután következtek a Magyar Koalíció



Szörényi Leventével a Palóc Társaság által szervezett Örökség Népfőiskolai Táborban Ipolyságon 1994-ben Jeszenszky Gézával és Urbán Aladárral Budapesten



Pártjában betöltött tisztségek és az az új idők kínálta szép munka – az Ipoly mente eurorégiós térségében végzett hasznos tevékenység, a magyar-magyar kapcsolatok fejlesztése.

Ilyen előzmények után választották meg Hrubík Bélát a Csemadok országos elnökévé. Munkáját itt is alázattal végzi – az eltelt négy esztendő alatt olyan falvakban is megfordult, ahová elődei egyszer sem jutottak el. A szolgálati autót maga vezeti, szerepléseit kihasználja riportok készítésére, melyekhez általában maga fotózik, hogy az ITTHON-ban eredeti beszámolókhöz jussanak olvasóink. Szerencsénk, hogy az

elnök úr egyik talentuma az íráskészsége, nem beszélve a teherbírásáról.

Ki tudja, jut-e ideje mostanában versírásra? Irodalmi művek olvasására? Lehet, hogy jelenlegi mozgalmas életének a költészetében is meg lesz majd a haszna. Az újabb és újabb meghívások, értekezletek, az ország magyarul térségeinek bebarangolása és a különféle kuratóriumokban való részvétel összességében tárgyilagos képet adhat egy Trianon óta vergődő, egyre fogyó, de semmilyen körülmények között sem megtörhető határon túli magyar nemzetrészes huszonegyedik századi életviteléről.

/Tihanyi/



### *Verseim elé*

Hiába futsz ezüsthajú fiú,  
a bujdosó tisztesség  
utolér s letaszít  
a földre,  
itt ragadsz már  
a formálhatatlan kövek  
között örökre,  
pásztornak nyáj nélkül  
az eltévelyedetteket  
keresni egyre.  
Tétkozló fiú vagy,  
végül  
semmid sem marad,  
csak a póre, tehetetlen  
akarat,  
őrizni  
az édesanya-szavakat.

### *Jövendölés*

Követ csiszolok,  
őrzök parazsat,  
szikrában szórom szét  
bujdokló magamat,  
harmatot csipkézek  
deres fűszál hegyén,  
kerékké nővök a  
Göncöl szekerén,  
s ha majd az  
éjféli égről zuhanva  
magammal rántok  
egy hulló csillagot,  
gyújtanak-e helyembe újat  
a háton fekvő  
szerelmes angyalok?

### *Ünnep*

Nyoma sincs a hóban,  
angyal hozza háton,  
holdkő tornyából az éj,  
csillagot dob, lásson.  
Ajtód előtt leszáll  
hócsend-fehér szárnyon,  
leül és megpihen  
a megváltó karácsony.

### *Anyám örökre*

Anyámra hálót szőtt  
már a rőt csend,  
őszben megeredt  
szelek dere.

Becézve bontanám fonalát,  
de hasztalan kínlódom vele.

Mennyasszonyruhát ölt a gyász,  
mennyegzőbe ment a lelke,  
anyám koszorúslány-árvaságát  
nincs ki az égbe emelje.

Anyám fűszálból simít  
hajlékot s hazát  
csonka katedrálisok tövében,  
szegényen, szabadon,  
megtiportan se tagad,  
s a mennyből erősít hitemben.

Öröm, mint világot s virágot,  
pipacsban lobban tekintete,  
anyámra hálót szőtt  
már a rőt csend,  
hát takaródzom vele.



Ahol a fiatalok mernek szerepet vállalni, ott van jövő



# Tornaújfalú

A Szepsi felől délnek kanyarodó Bódva folyócska Bodolló, majd Péder és Zsarnó mellett elhaladva Tornaújfaluba érkezik és Vendéginél lépi át azt a határt, melyet a sorok olvasásakor már gyalogosan is bárhol elfeledhetünk, mint az érvényes volt 1920 előtt az idők kezdetéig. A falu eredeti neve ÚJFALU, melyet a régies betű-

jelöléssel Wyfalunak (W=U, y=i) írtak le a legrégebb fennmaradt dokumentumon 1340-ben. A Torna megyéhez tartozó kiegészítést csak 1815-ben kapta, hogy megkülönböztethessék a többi hasonló nevű településtől a Kárpát-medencében. 1964-ben a „nagy szocialista falufejlesztések” idején összevonták a szomszédos Horvátival és Vendéggel, és Nová Bodvának csúfolták e régi magyar helyeket. A rendszerváltás után a községek természetes igényük szerint újra önállósultak. Persze, lakott helyként régebben is létezett, hiszen egyházát már 1328-ban is számon tartották. A 8-9. századból származó későavar (az újabb kutatások fényében nyugodtan mondhatjuk, hogy előmagyar) tárgyakat egyes vakbuzgó régészek szláv leleteknek tekintik, pedig a szlávok erre a területre nagyobb csoportban csak később érkezhettek. Nagy Morávia pedig ezen a vidéken soha nem létezhetett, hanem csak a Dráva és Száva vidékén innen jó négyszáz kilométerrel délebbre. Esetleg néhány tucat keleti szláv rabszolga Kijev elfoglalása után ide is juthatott a 9. században Árpád magyarjainak szolgálatában. A 13. században horvátok jönnek (Horváti) a vár

szolgálatába avagy a király testőrségeként, amikor Horvátország a magyar korona alá került, de ezek a tatárjárás alatt nagyrészt kihaltak. Majd csak a 15. század során érkeznek (Nagy Lajos és Zsigmond idejében) északról lengyelek, akik beolvadtak a helyi többségbe. A falu életét mindig meghatározta Torna várának sorsa, annak virágzása és pusztulása, de ugyanakkor jelentős volt, hogy a szomszédos Torna megyeszékhely volt a 19. század közepéig, s ez bizonyos egészséges rivalizálást, példamutatást, lépéstartást is jelentett a helyiek szemléletében. A faluból északra forduló tekintet által mindig tudatosítaniuk kellett, hogy a vár uraitól függ sorsuk alakulása: munkájuk és védettségük is. A 15. században már két malmát is említik,



Boda Ferenc járási Csemadok titkár és Koleszár János a Csemadok helyi szervezetének elnöke



Tornaújfalú férfikara Mezőkeresztesen



**Bodnár Albert polgármester**

de két vízimalom a Bódván a múlt században is működött. A mohácsi csatavesztés és Buda elfoglalása után Egernél egy időre ugyan megállott a török terjeszkedés, de 1578-tól ez a térség is sokat szenvedett a megszálló hadaktól. (Talán ekkor kezdték megszokni, s felkészültek a későbbi idegen uralkomrokra...) Ekkor 14 jobbágytelek után adóznak a töröknek, és megjelenik már ekkor néhány ma is létező helyi családnév: Barta, Bartók, Veres.

Nagyon érdekesen alakult a falu népessége egész napjainkig. A török rablás, majd a járványok miatt szinte az egész környék elnéptelenedik. Újfaluban is 10 alá csökken a lakosok száma a 18. század elejére. Ekkor vegyesen német és magyar bevándorlók is érkeznek a faluba és száz év múlva a népesség eléri a 600-at. Pl. 1828-ban 69 házban 560 fő lakik. A XX. század elején két pusztító tűzvész, majd az amerikai kivándorlás és a világháború tizedelte meg a lakosságot. 1921-ben 473 fő, 1930-ban 428, 1940-ben 485. Majd egy újabb háború, deportálás, orosz munkatábor stb. után 1948-ban 429, 1961-ben 399 a lakosok száma. 2001-ben 362 főből 91 % vallotta magát magyarnak.

Az elnéptelenedés, fogyatkozás miatt megcsappant az iskolás korúak száma, de a legkisebbek még itthon tanulnak, és a falu büszke arra, hogy sok-sok fiatal ke-

rült el egyetemre innen. Bodnár Mónika néprajzos, múzeumigazgató, Bartók István számítástechnikai szakember magyar és holland cégeknél, Bodnár Attila villamosmérnök a Vox Columbella karnagya, Köteles László országgyűlési képviselő, Szilágyi László a magyar kultúra lovagja, Köteles Ágoston agrármérnök, a háború végén elhurcoltak dokumentumainak és egyéb események dokumentumainak fel-tárója. stb.

Nagy érték, hogy a község büszke a hagyományaira, megbecsüli a tudást, és ér-

tékeli a zenekultúrát. Nagy énekkara már nincs, de a férfi kar még mindig töretlen kitartással gyakorol és vendégszerepel (legutóbb a péderi ünnepségen). Mind a református mind pedig a katolikus hívek megőrizték hitüket. A Keresztelő Szent János tiszteletére emelt római katolikus templom eredetileg egy 1328-ból származó gótikus építmény, melyet a 18. sz. végén felújítottak, és több tűzvész miatt további javításokat végeztek rajta. Klasszicista stílusban 1772-ben épült a reformátusok temploma, melyhez csak később toldhattak tornyot, és ez is átvészelt kisebb-nagyobb károkkal több tűzvész.

A két templom közti területen egy régi porta most tájházként szolgál, melynek gondozója Köteles Erzsébet. Itt őrzik a népi kultúra megmaradt emlékeit: használati tárgyakat, viseleteket, szerszámokat.

(MML)





# Két magyar szálacskát megint összekötöttek Hetényi gyerekek a budai várnegyedben

Miközben nap mint nap a magyarság mostani sorsa felett kesergünk, aggódva gyerekeink és unokáink jövőjéért, olykor lélekemelő eseményeknek is tanúi lehetünk. Januárban, a magyar kultúra napján a budavári Általános Iskola meghívására együtt köszöntötték a jeles napot a hetényi és a budavári gyerekek. Az ünnepségre az intézmény tornatermében került sor; a hetényi alapiskolások – a Gólyaláb színjátszó csoport tagjai – négy mesejátékkal szórakoztatták budapesti társaikat. Mielőtt Lucza Sárának, a hetényi község polgármesterének adnánk át a szót, érdemes néhány mondatot a történelmünkben óriási szerepet játszó budai várnegyedről szólni: A hetényi gyerekeknek a történelem lehetővé tette mindazt, amit a nagyszüleik nem tapasztalhattak meg alapiskolás korukban: nem utazhattak el „csak úgy” megnézni a Mátyás templomot, a második világháborúban súlyos sérüléseket szenvedett királyi palotát; nem pillanthattak át Budáról Pestre a Halászbástyáról, nem láthatták a Duna két partját összekötő pompás hidakat; nem állhattak meg ama épület előtt, melyben Táncsics Mihály raboskodott... A huszadik századi történelem kétszer is eltépte azokat a szálakat, melyekkel a

hajdani Magyarország egyes régiói összekötődtek és egységet alkottak. Budavár ma is megdobogtatja mindegyik érző magyar ember szívét, akár öreg, akár fiatal. A régi hősök tetteit szobrok őrzik, emléktáblák hívják fel rájuk lépten-nyomon a figyelmet. Sok mai „nagy” magyar él ma is a budavári városkerületben. Az ITTHON egyik önzetlen munkatársa, az antropológus és őstörténekutató Kiszely István és felesége, Hankó Ildikó is ott lakik például. A nálunk is jól ismert és tisztelt kutató szerint Budavár szinte falusi meghittségű környezetet alkot. Most pedig következzen Lucza Sára polgármesternek, a hetényi küldöttség vezetőjének beszámolója az ott eltöltött szép órákról:

- *A hetényi Tarczy Lajos Alapiskola színjátszóit kellemes meglepetés érte a magyar kultúra napja előtt: a Budavári Általános Iskola meghívta őket az ünnepségre. Persze, az ilyen felkérés soha sem véletlenül születik – Czenténé Szoláry Henriette budapesti és Kotiers Éva hetényi pedagógus barátságának köszönhető. Az ünnepség kezdetén a vendéglátó iskola tanár nénije, Henriette asszony mesélni kezdett, csak-hogy annak a történetnek a valóság volt az alapja... Czenténé Szoláry Henriette el-*

*mondta, hogy hajdanán az ő édesanyja és Kotiers Éva néni édesanyja – Évike és Ilike – ugyanabban az országban élt – Magyarországon. Azután közbeszólt a történelem, s egy reggel az egyik kislány már nem Magyarországon nyitotta ki a szemét, pedig el sem mozdult a szülőföldjéről. Így lett Csehszlovákia lakója. A másik kislány ugyan Magyarországon folytathatta az életét, de nem Komáromban, - őket ugyanis családostul kitelepítették, el kellett hagyniuk szép otthonukat. A gyerekekből álló közönség dermedten hallgatta a mesének mondott valódi történetet. Sokan most értették meg, miért beszélnek a szlovákiai gyerekek szép magyar nyelven; hogy ők ugyanolyan magyarok, mint a budavári iskolatársaik, csakhát erről a tényről évtizedeken át hallgattak a történelemkönyvek és a politikusok...*

- *A szép ünnepségen a hetényiek és vendéglátóik mesejátékokkal köszöntötték a magyar kultúra napját. A hetényiek májusban ismét Budapestre látogatnak – a Thália Színházban lépnek fel a színjátszó gyerekek hagyományos évi fesztiválján.*

- *Képeink a budavári tartózkodás pillanatait rögzítik.*

(J)









# Petőfi Sándor Királyfiakarcsán és Sásonyban

2009 sok emlékezetes esemény évfordulója a magyarság számára. Az egyik Petőfi Sándorra vonatkozik – ő éppen 160 esztendeje, 1849-ben tűnt el a segesvári csatában. A haláláról – egyelőre – nem tudott bizonyosságot szolgáltatni a tudomány, mert csontjait a csataterén nem találták. Igaz, nem is nagyon keresték, mert a közvélemény természetesnek vette, hogy a világirodalom legismertebb magyar költője, aki nem „ágyban, párnák között” kívánt meghalni, hanem csatában, kozák szurony áldozatává vált.

Aztán változtak az idők, egyre több írásos és egyéb bizonyíték került elő Petőfi eltűnésével kapcsolatban. Most ott tartunk, hogy nem tudjuk elképzelni: a költőt az oroszok Szibériába hurcolták, ahol még hét évet élt... A Barguzinban előkerült csontokról ma már minden kétséget kizáróan meg lehetne állapítani tudományos vizsgálat segítségével, hogy Petőfi testi maradványait képezik-e vagy sem. Elegendő lenne egy grammnyi mintát „kicsípni” a költő édesanyjának Budapesten nyugvó csontvázából, s lezárulhatna a vita, megoldódna a neveltség tárgyává tett ügy a sajtóban. Aki Demszky Gábor és a hozzá hasonló, hazudozásokon és csalásokon ért „politikus” mai napig tartó nemzetellenes viselkedését követi, a főpolgármester egyetlen szavát sem hiszi



már. De eljön majd az igazság pillanata, mint ahogyan a hiteles magyar történelem tényei, nyelvünk ősisége, hagyományaink több ezer évre tehető eredete is közkinccsé válik és átalakítja a magyar közgondolkodást. Most örülünk neki, hogy Petőfi Sándor eltűnésének kapcsán a Petőfi Sándor Emlékdíjról, s egy Ausztriában felavatott domborműről meg tábláról adhatunk hírt.

## Petőfi barátai a Csallóközben

Lapunkban már beszámoltunk a királyfiakarcsai Petőfi Baráti Társulásról, amely maholnap egy évtizede működik, s amely az egyik legszervezettebb civil tömörülésünk. Az Erdős Péter elnök





vezette társulás nem szemelt ki a Petőfi-kultusz továbbtételékor egyetlen korosztályt sem: rendezvényei a gyermekektől az idős emberekig mindenki számára hasznosak és élvezhetőek. A társulás minden évben gyarapodik – nem csak szellemileg, létesítményekkel is. Van például székházuk, ahol kisebb rendezvényeket tartanak, vendégeket fogadnak, Márton-napi borvacsorával erősítik a közösség szellemét. Van szabadtéri színházuk, a Cserkészliget, melyben már jurta is található és egy ú.n.felvidéki kapu, amely a székelő kapu ihletésére készült. A társulás műsoros esteken, színházi előadásokon, vetélkedőkön, kirándulásokon

életi a magyar hagyományokat, oltja be a legkisebbeket is kultúránk becsülésére. Nem csoda hát, ha az idei évforduló alkalmából alapított Petőfi Sándor Emlékdíjat – ez az elismerés Kárpát-medencei hatósugarú – nekik ítélte oda a kuratórium. A hét díjazott egyike – nagy örömmünkre – a rimaszombati Műszák Háza is – róluk is írunk majd.

A királyfikarcsaiakat megtiszteltetés érte azzal is, hogy a Petőfi Sándor Emlékdíj öt tagú kuratóriuma nálunk ülészeve hozta meg döntését. A kuratórium elnöke Gubcsi Lajos, tagjai Jókai Anna író, Ratzky Rita irodalomtörténész, Farkas Árpád és Tözsér Árpád költők.



## Tarjányiék Burgenlandban is magyarok

Január harmincegyedikén Petőfi emléktáblát és domborművet avattak az ausztriai Winden am See-ben – a hajdani Sásonyban. A gondosan előkészített, szép ünnepségre azért került sor, mert a Burgenlandi tartomány eme községében, amely ismert bortermelő hely, megfordult Petőfi Sándor is. Trianon óta ez a település már nem Moson vármegye, hanem Burgenland része és aligha gondoltak volna nagy költőnk emlékének ápolására az osztrákok lakta településen, ha nem akad egy magyar család, melyet a munkája oda szólít.

Tarjányi József agrármérnök feleségével, az olimpiai ezüstérmes kajakozó Pfeffer Annával és fiúkkal évek óta a hajdani Sásony lakója. Tarjányi József talán már a bölcsőjében a magyar ügyek és Petőfi Sándor szolgálatának elkötelezettje lett, hiszen Kiskunfélegyházán született. A kiváló családi háttér, a tudományos pályája sikeressége és az ezzel kapcsolatos világjáró tapasztalatok, s a közösséghez való hűség olyan sokoldalúan képzett, jellemes és szerény magyar embert alakított belőle, akit megbecsül a szülőföldje, a szülőhazája, de tisztelnek Ausztriában is. Ennek az életműnek egyik nagyon-nagyon szép állomása volt január utolsó napján Petőfi-emléktábla és Petőfi-dombormű állítása Sásonyban – Winden am See-ben. A szándéktól a megvalósításig, a kis ünnepség utáni lakoma megrendezéséig, a műalkotás és a tábla tiszteletdíjának kifizetéséig, a két nyelvű tájékoztató füzet kiadásáig – benne két nyelven Petőfi versekkel, Sásony történetének összefoglalásával – ez a kis magyar család birkózott meg a férj és édesapa irányításával. Tarjányi Józsefnek még arra is volt gondja, hogy kiskunfélegyházi gulyáslevest és malomkerék nagyságú magyar házikenyeret fogyaszthassanak a vendégei... A domborművet Hunyadi László jeles erdélyi szobrász mintázta, akinek Sásonyban van egy másik alkotása is – Szent Mártont a helyi plébánia templomban helyezték el.

/Sz. Gy./



# Jubileumi kórusfesztivál Zselízen „A tűznek nem szabad kialudni”

(Kodály Zoltán)

2008. november 8-án kedves meghívásnak tehettem eleget, amely Zselízről érkezett, s egy jubileumi Kórusfesztiválra szólított. A főszerző Dr. Horváth Géza tanár, a zselízi Franz Schubert Vegyes Kar karnagya, fővédnöke pedig Bakonyi Pál, Zselíz város polgármestere volt.

A szervezők – a Zselízi Hangok Polgári Társulás, a Blue Art Polgári Társulás, a Csevadok Zselízi Alapszervezete, a Zselízi Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola, a Zselízi Comenius Gimnázium, a Lévai Regionális Művelődési Központ, a Zselízi Városi Könyvtár – ünnepélyes seregszemlével emlékeztek meg az 50 évvel ezelőtti első énekkari fesztiválról; szakmai vezetőjéről Szijjártó Jenőről, a kiváló hazai szakemberről – a szlovákiai magyar kórusélet egyik irányítójáról – és a 100 éve született Csontos Vilmos költőről, a Zselíz melletti Garamsalló szülöttéről, akit az 1958-as Dal- és Táncünnepély ihletett ’Zselíz 58 című versének megírására.

A zsúfolásig megtelt kultúrház közönségének soraiban neves vendégeket is láhattunk Szijjártó Jenőné Nagy Ilonát családjával, Sapszon Ferenc karnagyot, Stifterné Cséfalvai Máriát, a Tanítókórus egyik alapító tagját... Ünnepi köszöntőt az a Takács András (neves koreográfusunk) mondott, aki az első kórustalálkozóknak is teret biztosító, 50 év előtti dal- és táncünnepély társszervezője volt. Visszaemlékezésében felidézte az (1950 után) újrainduló felvidéki kórusmozgalom jelentős állomásait, eseményeit, s a már akkor élenjáró Szijjártó Jenő elvülhetetlen érdemeit; többek közt: a szlovákiai magyar népművészeti együttes, a Népes és a Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkara (CSMTKÉ) elindításában. Továbbá méltatta Szijjártó Jenőnek, a karnagynak a karvezető-továbbképzések szervezőjé-

nek, azok előadójának, a népdalgyűjtőnek és zeneszerzőnek munkáját, akinek mind a kórusművei, mind a hangszeres szerzeményei a magyar népzeneben gyökereznek.

A fellépő énekkarok, a mintegy jó kétórás, de pergő (mert színvonalas) hangverseny közönségét változatos műsorokkal sok szép zenei élményben részesítették.

A hangversenyt a helyi Franz Schubert Vegyes Kar nyitotta Horváth Géza vezényletével. Műsorukban a régi muzsikát követően kortárs magyar zeneszerzők művei szólaltak meg stílusosan, szép egységes kórushangzással. Az énekkar meglepetéssel is készült: Mézes Mátyás (ifjú kórustag) „szép csendes lobogással” előadta Csontos Vilmos Szép csendes lobogással című versét, amelyre Horváth Géza azonos címmel építette fel, jól sikerült kóruskompozícióját, melynek ezen a hangversenyen volt az ősbemutatója.

Második fellépőként a zsérei Zoboralja női kar énekelt, Simek Viktor – a magyar kultúra lovagja – vezényletével. Közismerten gazdag repertoárjukból J. Christ, Bartók Béla, Halmos László műveit követően Szijjártó Jenő: Három zaborvidéki népdal, (a szlovák zeneszerző) Zdenko Mikula: Öt zsérei népdal (Szijjártó Jenő gyűjtéséből) című feldolgozásokat fogadta nagy tetszéssel a közönség.

A zséreieket a Csábi Szeder Fábiana Dalegyet követte Tóth Árpáddal az élen. A fiatal énekesekből álló (mindössze 18 tagú) együttes néhány mű erejéig női kari felállásban, majd Vegyes Karként szerepelt. Az ifjú budapesti (a már most) kiváló karnagy, Tóth Árpád ötleteit megvalósító, énekléssel színpadra vonuló és felálló együttes nemcsak a „berkeinkben” ismert, de más, ritkán hallható művek, például egy ismeretlen szerző: Evening rise (észak-amerikai indián ima); Ko Matsushita:

Hotaru hoi (japán gyermekdal), vagy Haffliði Hallgrímsson: Izlandi esti ima műsorra tűzésével, azok kristálytisza intonálásával vált ki a hallgatóságban meghökkenést, hanem – a rendhagyó felállás eredményezte – teljesen újszerű, szinte sztereoton hangzáskeltéssel is. Mindezek által a kórus olyan ritkán adandó akusztikai élményben részesítette hallgatóságát, hogy az az együttest az első megszólalásától műsora befejezéséig vastappsal jutalmazta. A hangverseny további szereplője a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa volt. A kórust (egy rövid időszak alatt) több alkalommal is hallhattam énekelni. Nagy örömmre a zselízi fellépésük is bizonyította, hogy az együttes „jó formában” van! Annak ellenére, hogy az énekkar nem hivatásos együttes – tagjai énekelni vágyó pedagógusok, akik szabad idejüket áldozva járnak havonta egyszer; mindig más-más helységben sorra kerülő próbákra és fellépésekre –, mint mindig, most is igényes műsorról állt ki közönsége elé, és színvonalas előadásával nagy sikert aratott. Műsorukban elhangzott: Fr. Guerrero: Niño Dios d’ amor herido, Kocsár Miklós: Hegyet hágek, F. Mendelssohn-Bartholdy: Im Advent; B. Britten: A Hymn to the Virgin; Vass Lajos—Csontos Vilmos: Hűség, Szijjártó Jenő: Esti hangulat Zsérén, Gyöngyösi Levente—Petőfi Sándor: Ha én kedvesemről gondolkodom című műve.

A négy kórusból egyesült összkar két Kodály-művet adott elő. Az Adventi éneket Józsa Mónika, az Esti dalt Tóth Árpád vezényelte.

A zselízi „teltházás” hangverseny megint ékes bizonyítéka volt annak, hogy a kórusmuzsikának ma is van létjogosultsága, mert mai megbolydult világunkban is van rá igény.

Szükség van a – lélekben, hitben egymást erősítő – kórusfesztiválokra, találkozókra, annál inkább, mert Kodály Zoltánnál maradván: „Hogy a magyar nem szeret egyesülni: oly végzetes hiba, aminek a javítására minden eszöközt meg kell ragadni”. „A tűznek nem szabad kialudni!”

Stirber Lajos

MEGRENDELŐLAP

Ezennel megrendelem az ITTHON című havilapot

Név: \_\_\_\_\_

Dátum: \_\_\_\_\_

Az intézmény neve: \_\_\_\_\_

Pontos cím: \_\_\_\_\_

Darabszám:

Egész évre 7,92 EUR (240,- Sk):

Fél évre 3,96 EUR (120,- Sk):

Elérhetőségeink:

Občianske združenie JEL, Námestie 1. mája 10-12, 815 57 Bratislava

E-mail: itthon.press@gmail.com. Tel: 0905/608777, 0907/177817

Számlaszám: OTP Banka Slovensko 9367044/5200

aláírás, bélyegző



# Vándorúton az ESTERHÁZY JÁNOS ihlette festmény-és grafikai gyűjtemény

A múlt év májusában került először bemutatásra a tisztelet Esterházy emlékkiállítás a Pozsonyi Magyar Galériában. Műveinkkel mi, szlovákiai magyar képzőművészek emlékeztünk a mártír politikusra. Az említett galéria – amely a Csemadok Országos Választmányára nagytermében feje ki már harmadik éve rendszeres tevékenységét – korábban is több, nagyjainkra emlékező tárlattal lepte meg a közönséget. Az Esterházy emlékkiállítás remek anyaga szinte ösztönözte, hogy a gyűjtemény anyagából legyen a következő években vándorkiállítás, de már nemcsak a szlovákiai magyar, hanem az egész Kárpát-medence magyar szívű alkotóinak közreműködésével.

A kiállítás vándoroltatásába – az anyag szakmai gondnoka, a Pozsonyi Műtermek művészeti társulás mellett – több társadalmi szervezet is bekapcsolódott. A Szövetség a Közös Célokért Társulás és az Esterházy Emlékbizottság önzetlen támogatása eredményeként az elmúlt év decemberében a Budai várban, a Magyar Kultúra Alapítvány székházának kiállítótermében nyithattuk meg a tárlatot több mint száz érdeklődő jelenlétében.

2009 - február 5-én Tatabányára került a gyűjtemény. A tárlatot Martényi Árpád, az Esterházy János Emlékbizottság elnöke nyitotta meg. A tatabányai társadalmi élet képviselői - élükön Petrassy Miklóssal, aki hű őrzője a gróf emlékének – tavaly életnagyságú szobor felállítását kezdeményezték, s valósították meg. Csakis örömeinkre szolgálhat, hogy a határon kívül is őrzik a legnagyobb felvidéki magyar emléket.

A tatabányai kiállításon összesen 17, többségében szlovákiai magyar és anyaországi alkotó festményét, grafikáját tekinthettük meg. Schrantz György, Az áldozat oltárán című triptichonja hármasképen jeleníti meg kiemelt szimbólum rendszerben a mártír tragikus életútját. Szakmai szempontból is figyelmet érdemel Jaksics Ferenc, s a többi képzőművész portréja a szlovák parlament akkori egyetlen magyar képviselőjéről, a bolsevista vörösveszély áldozatáról. Reméljük, hogy a portrégyűjtemény gyarapodik majd. A Kanadában élő magyar nemzetiségű Nyilasi Tibor Emberáldozat című alkotása is arról árulkodik, hogy a világ neves galériáiban kiállító képzőművész a



szenzualitás magas szintjén tapintott rá a téma drámaiságára, s értékes műtárgyat ajándékozott a gyűjtemény fenntartóinak, s a művek befogadóinak. Kántor János nyomata briliáns technikai megoldásokkal, nonfiguratív ábrázolásmóddal figyelmezteti a hozzáértő nézőt, hogy az igazságtalanság kórja nemcsak a múlt jellemzője; mind egyéni, mind társadalmi szinten – szembe kell vele szállni. Az egyik legjobb szlovákiai magyar grafikus, Nagy József, a Vesszőfutás, a Kakukk-fióka, az Összeborulók című színesceruza technikával készített, hatalmas grafikai tudásról árulkodó munkáit szemlélve a tárlatnéző sejtetheti, hogy ez az alkotó maga is átélte a borzalmas időket, amikor az emberi élet annyit sem ért mint egy fagomb, amikor a pusztaság túlélés volt a legértékesebb emberi tett. A 82 éves grafikus, illusztrátor és festőművész Nagy József, aki tagja a Pozsonyi Műtermek művészeti cso-

portnak – ma is töretlen lendülettel alkot, s példaként szolgál hivatása iránti töretlen alázatával, vallásos, erkölcsös életvitelével. A kiállításon láthatunk még modern kifejezésformákat, például ánszámlásokat, ahol a háromdimenziós, reliefszerű táblaképek tárgyi szimbólumokkal – például szögcsodát, börtönablak, a politikai rendőrség véres praktikáit ábrázoló kéznyomok - fejezik ki Esterházy János tizenkét évig tartó pokoljárását a szovjet gulágokban, s a hazai kommunista börtönökben.

A tatabányai tárlat után az emlékkiállítás egy budapesti középiskola aulájában kerül bemutatásra. Szeretnénk, ha Esterházy János emlékét, helytállását megismernék a fiatalok is. Budapest után március közepétől a komáromi Limes Galériában látható az anyag.

*KALITA Gábor,  
a gyűjtemény kurátora*





# A magyar nép épített öröksége Horvátországban

*A Magyar Egyesületek Szövetsége (Pélmonostor), valamint a Pécsi Tudományegyetem Néprajz-Kulturális Antropológia Építészeti Ismeretek Tanszéke közös kiállítása Pozsony, 2009. február 3.*

Pozsonytól több száz kilométer távolságra, délre a „baranyai háromszögben” és Szlavóniában található a horvátországi magyarság falvai. Ez a kiállítás egy több éves kutatási program első hozadéka, ami túlmutat a szűk értelemben vett szaktudományos eredményeken. A képeken látható házak nemcsak a műszaki dokumentációt, hanem a házak, illetve a házakban élő családok több generációra visszamenő „életrajzát”, „háztörténetét” is megjelenítik. Az épületek ugyanis a kutatásban résztvevők felfogása szerint sohasem pusztán műszaki létesítmények, hanem mindig a benne lakók életének, sorsának tükröi vagy lenyomatai: alaprajzuk, formájuk a kivitelezésükhöz felhasznált anyagok, a rajtuk végzett átalakítások mind-mind csak lakóik társadalmi helyzetének, életmódjának, vágyainak és lehetőségeinek az ismeretében érthetők meg. A ház és a benne lakó ember szerves egységét szem előtt tartva alakult ennek a kiállításnak az anyaga.

Létrehozói a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszéke és Pollack Mihály Műszaki Karának Építészeti és Tervezési Ismeretek Tanszékének a tagjai. Ők a pélmonostori Magyar Egyesületek Szövetségével együttműködve több éve folyó tudományos kutatás és közösségépítő munka egyik első eredményének tekintik a kiállítás anyagát.

Ez az együttműködés megítélésem szerint modellértékű. Néhány szó erejéig érdemes felidézni, hogy a program létrejöttét milyen kulturális és tudományos szükségletek, hiányok motiválták?

A délszláv polgárháború, Jugoszlávia szétesése, az önálló Horvátország létrejötte új helyzet elé állította a térségben élő magyarságot. Mindazokat, akik a kialakult helyzet jobbítása érdekében valamit is tenni szerettek volna. A magyarság aránya, politikai-gazdasági-kulturális súlya megváltozott, lélekszáma megfogyott. Mára mintegy 16 ezer fő szétszórta, diaszpórában él. A munkanélküliség 40 %-os és nagy az elvándorlás.

A középiskolai szinten túl 2007-ig, az eszéki Hungarológia Tanszék megalapításáig semmilyen magyar nyelvű oktatási intézmény nem volt. Kulturális intézmények, könyvtár, múzeum, tájház, tudományos intézet, ha voltak is, megszűntek létezni. A civil társadalom megroppant. A változást, megújulást kezdeményezni is irányítani tudó „kiművelt emberfők” hiányoztak. Modellértékűnek azért tekintem a kialakult együttműködést, mert a régió intellektuális vonzásában található Pécsi Tudományegyetem oktatói, kutatói és diákjai felismerték, mekkora kihívás és mennyi tennivaló adódik számukra annak a helyzetnek a következtében, hogy az anyanyelv és az identitás megőrzésének társadalmi-gazdasági-kulturális feltételei hiányoznak a horvátországi magyarság körében. Ezek megteremtésében kell és lehet közreműködniük. Ha az intézmények elpusztultak, segíteniük kell újraépítésükben. Ha kiművelt emberfőkben hiány van, ki kell nevelni őket. Ha tudományos kutatások a magyar kisebbség körében nem folynak, akkor nekik kell felvállalni azt. Ez a program, a PTE Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszéke, valamint a pélmonostori Magyar Egyesületek Szövetsége együttműködésének a jegyében működik. Egyszerre tudományos, oktatási és politikai, ami alatt a „köz” ügyeiért való cselekvést értik. Ez a munka nem öncélú. Feladataikat, célkitűzéseiket az őket létrehozó és fenntartó társadalom igényei szabják meg, s végső soron egy társadalmi-politikai ügyet, a horvátországi magyarság szülőföldön megmaradását, a civil társadalom intellektuális gyarapodását, a lokális közösségek összetartozását, identitásuk megőrzését és megerősítését szolgálják. Ennek jegyében első lépésként



a lokális emlékezet megerősítésére könyvet jelentettek meg a horvátországi magyarság sorsát, történelmét és kultúráját illusztráló fényképekből *Elődeink öröksége* címmel.

Amit itt látunk a horvátországi magyarság épített örökségének: lakóházainak, gazdasági épületeinek, közösségi építményeinek felmérése és dokumentálása során keletkeztek. A rohamosan változó világban, s különösen a kisebbségek helyzetében kiemelkedő fontossága van a hagyományok, a nemzeti örökség számbavételének, megőrzésének és ápolásának. Ezek az identitás fenntartásában óriási szerepet játszanak. Az épített örökség e tekintetben különös jelentőséggel bír, hisz tér- és közösségformáló jellegének köszönhetően teret adhat a társadalom közösségi tevékenységeinek. Amikor tehát az örökség számbavételekor először a népi építészeti fele fordultak, azzal a nem titkolt szándékkal tették, hogy a szaktudományos eredményeken túl a horvátországi magyarság egyik központjában, Pélmonostoron, egy helyben megőrzött népi építészeti műemlékben, „tájházban” létrehozzanak egy tudományos és kulturális központot, amely majd egyszerre ad helyet múzeumnak, népfőiskolának, közösségi háznak – mintegy csírájaként az újraépítendő intézményrendszernek.

A kiállítás e munkának a volumenébe és eredményibe egy bepillantás. Laskó és Nagybodolya néhány házának a bemutatása bizonyítja, hogy a kialakult modellben képesek lesznek nemzetközi tekintetben is kiemelkedő projekt megvalósítására, majd teljes néprajzi-műszaki és vizuális dokumentáció létrehozására.

